

SUMAR

PETRE DULFU – PERSONALITATE COMPLEXĂ	3
PETRE DULFU PEDAGOG ȘI FILOSOF	7
PETRE DULFU – ÎNTRE CULT ȘI POPULAR	14
PETRE DULFU „... POTRIVIT ȘI COMPETENT MAESTRU”	18
POEZIA DE INSPIRAȚIE RELIGIOASĂ A LUI PETRE DULFU	20
PENTRU UN POET ÎN SĂRBĂTOARE	22
PRIMĂVARA ÎN NATURĂ ȘI ÎN SUFLETUL OMULUI	23
PETRE DULFU ȘI REVISTA “TRANSILVANIA”	25
UN SUBIECT DE INTERES PENTRU PETRE DULFU: ISTORIA POPORULUI ROMÂN	29
PETRE DULFU – TRADUCĂTORUL	31
CUVÂNTUL TRADUCĂTORULUI	34
PETRE DULFU ÎN BIBLIOTECILE LUMII	36
FONDUL <i>PETRE DULFU</i> ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ	46
PETRE DULFU – ZÂNA <i>FLORILOR</i>	47
GRUIA LUI NOVAC	49
SUBSTANȚA FOLCLORICĂ ÎN OPERA LUI PETRE DULFU	50
ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ	52
PETRE DULFU SAU RECONSTITUIREA UNEI EPOPEI NAȚIONALE	53
PĂCALĂ & TÂNDALĂ RELOADED	54
PĂCALĂ – FENOMEN AL NATURII (UMANE?)	56

PETRE DULFU – PERSONALITATE COMPLEXĂ

- 150 de ani de la naștere -

Prof. univ. dr. Gheorghe POP

„Model de **profesor**, care privea școala ca o biserică, clasa ca un altar și catedra ca un amvon, **educator** al poporului și tineretului, prin scrieri fermecătoare și pline de idei sănătoase, **cântăreț** al vitejiei străbune, **prevestitor** al împlinirii idealului național și, mai ales, **creator** al figurii pline de vrajă a istețului erou popular, **Păcălă**, astfel dăinuiește și astfel va trăi Petre Dulfu în inima elevilor săi”¹.

Petre Dulfu s-a născut la 10 martie 1856 în satul Tohat, județul Sălaj.

Clasele primare și șase clase de liceu le-a făcut în orașul Baia Mare, fiind clasificat întâiul în toți anii. Clasele a șaptea și a opta de liceu și studiile universitare le-a făcut în Cluj. În anul 1881 și-a luat doctoratul în filozofie cu lucrarea *Activitatea lui Vasile Alecsandri pe terenul literaturii române* (scrisă în limba maghiară – *Alexandri Vazul működése a román irodalom terén*). În același an merge la București, sperând să obțină sprijin pentru a-și continua studiile în străinătate. Fiind însă nevoie de profesor de pedagogie la Școala Normală „Carol I” din capitală, este reținut la această școală, în cursul devenindu-i director. La această școală și la Azilul „Elena Doamna”, cu o întrerupere de un an la Turnu Severin, și-a desfășurat fără întrerupere rodnică sa activitate didactică

că, până în anul 1916, când, din cauza războiului, s-a refugiat cu familia la Iași, unde rămâne până la 1918. Reîntors la București, în 1921 se pensionează cu conștiința împăcată că cei peste 2.000 de învățători și învățătoare, foștii săi elevi, se aflau printre luminătorii fruntași ai satelor.

Retrăgându-se la pensie, Petre Dulfu n-a râvnit la odihnă, ci la răgazul de a putea scrie și termina mai curând unele lucrări plănuite mai demult, care spera că vor fi de ajutor foștilor săi elevi în acțiunea de luminare a poporului.

Personalitatea sa didactică rezultă din manuale pentru școlile liceale, pedagogice și primare, din articole de filozofie și pedagogie publicate în mai toate revistele de specialitate de la noi².

Lucrările sale didactice au o deosebită valoare pentru timpul în care au apărut. Se constată peste tot strălucirile calității ale pedagogului: manuale adaptate psihologiei elevilor, fond substanțial, expunere scurtă și cuprinzătoare, clară și ușoară.

Articolele sale de prin revistele de pedagogie se disting prin justetea observației,

¹ Vezi I. G. Bratu, fost elev, *Petre Dulfu în inima elevilor săi*, în *Omagiu profesorului Petre Dulfu*, București, 1927, p. 57.

² 1889 – *Etica sau morala filozofică* (2 ediții); 1890 – *Noțiuni de estetică*; o serie de articole de psihologie și pedagogie în revistele: *Educatorul*, *Lumină pentru toți*, *Revista pedagogică*, *Revista învățătorilor și învățătoarelor din România*, *Revista generală a învățământului*, *Ideea*, *Educație* etc.; o serie de manuale pentru cursul primar (în colaborare cu alții): *Abecedar*, *Cărți de citire* pentru clasele II-VII; *Aritmetici* pentru clasele II-VI; *Geografii* pentru clasele III-VII.

prin concizia argumentării și prin claritatea expunerii.

Personalitatea sa literară prezintă un interes deosebit prin lucrările inspirate din comoara literaturii populare, reușind să sintetizeze frumosul și eticul, agreabilul și utilul. El a îmbogățit literatura română cu 16 lucrări foarte mult gustate de cititori și răspândite în peste 300.000 de exemplare în toate colțurile țării³.

Tot ce a scris Petre Dulfu pentru popor e plăcut, duios, sincer, moral, instructiv, educativ și recreativ. Este semnificativă aprecierea ce i-o face directorul unui ziar din Arad, la care Petre Dulfu publica: „Vă mulțumesc din suflet pentru admirabilele poezii ce ne-ați trimis (1911). Din toate părțile cer țărani «să mai publicăm de ălea ce scrie Dulfu». Vă rog faceți-le pe voe și scrieți-ne pentru fiecare număr popular. Faceți un mare serviciu cauzei prin colaborarea asta”.

Traducerea în versuri din elinește a dramelor lui Euripide: *Ifigenia în Aulida*, publicată la Cluj, în anul 1879, și *Ifigenia în Taurida*, publicată la Gherla, în 1880, reflectă orizontul larg al culturii lui Petre Dulfu. Despre aceste lucrări, revăzute și tipărite după 25 de ani, în 1903, iată ce spunea, în raportul său către Academie, N. Quintescu⁴: „Nu ezit a considera *Ifigeniile* lui Dulfu ca o adevărată operă literară, excelentă sub toate punctele de vedere. Ne putem

mândri cu o asemenea traducere, una din cele mai bune cu care s-a înzestrat literatura română din poezii antichității clasice. O recomand dar cu căldură sufragiilor Dvs. și cer în favoarea ei împărțirea la premiul **Adamachi**”.

Crearea de poezie originală în limba română prezintă un interes deosebit, cu atât mai mult cu cât știm că întreaga sa cultură sistematică a dobândit-o în școli străine (ungurești). Cultura românească și-a făcut-o singur, după un început timpuriu cu unchiul său după mamă, Grigore Bran, și-apoi ca membru al „Societății de lectură”, înființată de elevii români ai liceului din Baia Mare.

Chiar de la primele începuturi poetice, Petre Dulfu a fost prețuit atât de public, cât și de oamenii literelor. Grigore Silași, profesor pe atunci de Limba și literatura română la Universitatea din Cluj, aprecia foarte mult talentul eminentului său student. Trimițându-i lui V. Alecsandri câteva din poeziile acestuia, regele poeziei de la Mircești i-a dat următorul răspuns: „Sunt de acord cu D-voastră în ce privește talentul poetic al tânărului P. Dulfu. Ziua bună se cunoaște de dimineață, zice românul. Talentul există și e menit a se dezvolta cu timpul pentru a da naștere la opere de valoare, care vor îmbogăți literatura română”⁵.

Prezicerea lui Alecsandri s-a adeverit. Operele lui Dulfu au ajuns aproape toate la mai multe ediții. Cea mai însemnată, mai răspândită și premiată de Academia Română, *Isprăvile lui Păcală*, ajunsă la a zecea ediție, a apărut ca *epopee populară românească* în 1895. A. Naum, în raportul său către Academie⁶, spunea: „Autorul a tratat acest fond cu multă simplitate și cu mult natural. Versul corect, limba corectă, așa cum se vorbește într-adevăr la țară, fără nici o afectație. Câteodată o glumă, sub forma veselă a frazei se ascunde un sentiment de adâncă melancolie. Literatură netendențioasă, poemul acesta este o carte bună în literatura noastră. Deci o recomand D-v spre premiere”. În „Convorbiri literare”⁷, M.

³ 1894 – *Isprăvile lui Păcală* (10 ediții) – premiată de Academia Română; 1895 – *Legenda țiganilor* (Biblioteca pentru toți, nr. 70); 1902 – *Foloasele învățaturii* (Biblioteca „Steaua”, nr. 12); 1903 – *Ifigenia în Aulida*, *Ifigenia în Taurida*, traduceri din Euripide – premiate de Academia Română; 1909 – *Snoave* (Biblioteca „Socec”, nr. 53); 1910 – *Cântece și poezii* (Editura Minerva); 1913 – *Grue-al lui Novac – epopee populară* (7 ediții); 1919 – *Visuri împlinite – poezii patriotice* (2 ediții); 1919 – *Povestea lui Făt-Frumos – poemă în 12 cânturi* (6 ediții); *Faptă și răsplată – premiată de „Cartea Românească”* (2 ediții); 1921 – *Iisus Mântuitorul*; 1922 – *Dumnezeu și oamenii*; 1923 – *Odinioară și Ion Săracul – povești pentru popor și copii* (2 ediții); 1924 – *Păcală argat – comedie populară cu cântece în 4 acte*; 1925 – *Răzbunarea Lenuței – povestiri din viața copiilor*; 1926 – *Zâna Florilor – povestire*; 1927 – *Povestea României Mari, spusă de un soldat*.

⁴ Vezi *Analele Academiei Române*, tom. XXV, seria II, 1902-3, p. 433.

⁵ Vezi *Familia*, nr. 52, an XXXI, 1895.

⁶ *Analele Academiei Române*, tom. XVII, 1894-95, p. 442.

⁷ An XXIX, 1895, p. 752.

Străjan scria: „Ceea ce înalță valoarea ei este că e epopee populară, și astfel în îndoit înțeles națională prin cuprins și formă. *Păcală* e un însemnat progres în literatura noastră populară”.

Apreciate mai ales prin prisma efectului educativ, multe reviste literare au exprimat judecăți de valoare asupra mai multor lucrări scrise de Petre Dulfu: „Luceafărul”⁸, apreciind *Povestea lui Făt-Frumos*, menționează: „Povestirea e curgătoare, cu vers corect, chiar frumos uneori, totdeauna simplu și apreciat de mintea săteanului. E partea morală pe care d. Dulfu a știut mai ales s-o sublinieze”. În „Convorbiri literare”⁹ se fac următoarele referiri despre *Iisus Mântuitorul*: „Va avea un efect binefăcător asupra publicului căruia i se adresează... întreaga dramă a vieții lui Isus i se înfățișează în chip cu mult mai atrăgător”. În **Cuvântul înainte** care precedă cele 79 de poezii ale acestui volum, în ritmul popular atât de potrivit ușoarelor răspândiri, în special în mediul rural, Petre Dulfu scria: „Cei ce cată fericirea / Vor găsi, ca nicăirea, / În viața lui frumoasă / O-ndrumare luminoasă. // Iară cei ursiți a duce, / Ca și el, pe umeri cruce, / Și-a fi adăpați cu fiere, / Au să afle mângâiere”.

În volumul *Visuri împlinite*¹⁰, Dulfu își exprima nestrămutata sa credință în desăvârșirea noastră națională; apostol al unirii, și-a înstrunat lira atât pentru unirea Transilvaniei, cât și a Basarabiei:

„Doamne!... horă ca aceasta n-am mai pomenit în viață! / Sunt românii, pân’ la unul. Veselia-i pe-a lor față / Cum în lume niciodată n-am avut... și n-o să am... / Căci e hora ce unește pe vecie-ntregul neam”.

Ca **om al catedrei**, profesorul Dulfu s-a dovedit a fi un model în multe privințe: drept, conștiincios, harnic, amabil, cu demnitate, așa îl cunosc foștii săi elevi. Radu Petre, devenit profesor de Filosofie și Pedagogie la Pitești, afirma despre el că nu l-a văzut niciodată certând pe vreun elev, deoarece aceștia învățau „dintr-un respect pentru

personalitatea Domniei sale”¹¹. „La profesorul Dulfu nu exista acea autoritate absolută fondată pe teamă. După expresia lui Montaigne, la dânsul se observa o severitate dulce, care te făcea întotdeauna să-l iubești și să-l respecti. În chip delicat el avea darul să trezească în elev sentimentul datoriei, al stăruinței și al demnității... Prin zelul său se înălța în ochii tuturor și se lipea de inima școlarilor. Prin răbdare și calm, era o pildă pentru toți cei ce se descurajau la un moment dat. Prin tactul său pedagogic și prin respectul punctualității îndemna pe toți la muncă ordonată, stărnind întotdeauna admirație... În predare se conforma principiilor didactice moderne: a merge de la simplu la complicat, de la concret la abstract, a da mai întâi exemple și a scoate mai apoi din acestea împreună cu școlarii regulile abstracte, a prezenta mai întâi obiectul și pe urmă a-i da definiția... vorba trebuia întotdeauna să fie la pas cu fapta”.

I. G. Bratu¹² vine cu aprecierile: „Și ce limpezi îmi par și acum lecțiile de Pedagogie ale lui Petre Dulfu. Stil concis, nume proprii cât mai puține, termeni tehnici numai cei absolut necesari, exemple cât mai numeroase și lecții cât mai scurte, dar bine aprofundate...”

În articolul *Omagiu pios părinților mei Elena și Petre Dulfu*¹³, fiul Petre P. Dulfu îi schițează portretul psihologic după mărturisirile celor ce l-au cunoscut mai bine, completat cu **propriile sale amintiri și deducțiuni**. El insistă mai ales pe următorul fapt: „Dacă tata a putut să-și desfășoare activitatea-i rodnică pe care a avut-o, în afară de talentul, munca perseverentă și pasiunea de care a fost călăuzit, a fost ajutat foarte mult de soția lui și mama mea, Elena Dulfu, născută Mateescu... Tata era lipsit de simțul practic. Mama a luat asupra sa deci toate sarcinile privind gospodăria, creșterea și educarea copiilor. Tata fugea de lume. Mama nu l-a târât pe la restaurante și sindrofii și nici nu l-a silit să fie de față la rarele vizite pe care le

⁸ Nr. 10 din 1919, p. 227.

⁹ An LIII, 1921, p. 492.

¹⁰ Editura Cartea Românească, București, 1890.

¹¹ Vezi Petre Dulfu profesor, în *Omagiu profesorului Petre Dulfu*, București, 1927, p. 36.

¹² *Ibidem*, p. 59.

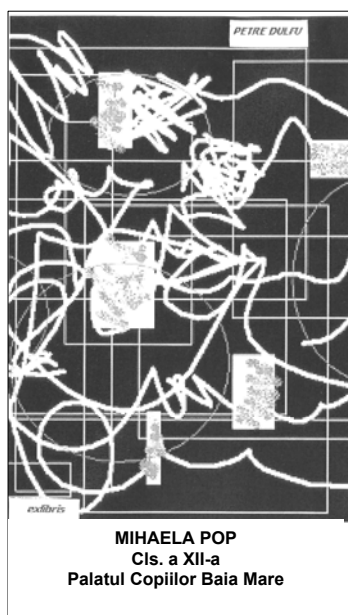
¹³ În *Studii și articole*, vol. II, Baia Mare, 1973, p. 107-113.

primea... Ea și-a modelat viața după a lui, ajutându-l cu toate puterile și devotamentul ei luminat să-și ducă viața așa cum o înțelegea el... Căminul lor a fost o oază a dragostei și respectului reciproc, care a influențat foarte mult dezvoltarea intelectuală și morală a noastră, a copiilor, care am avut norocul să avem parte de o asemenea ambianță”.

Pentru meritele sale de pedagog și

scriitor, Țara l-a distins cu: „Bene Merenti Clasa I”, „Răsplata muncii pentru învățământ Clasa I” și „Coroana României în grad de ofițer”.

Aducem și noi prinos de recunoștință profesorului și scriitorului Petre Dulfu, care și-a închinat întreaga viață ridicării neamului și cultivării poporului din rândul căruia s-a ridicat.

PETRE DULFU PEDAGOG ȘI FILOSOF

Conf. univ. dr. Florian ROATIȘ

Pare paradoxală, la prima vedere, asocierea lui Petre Dulfu, binecunoscutul povestitor ardelean – care prin versuri de un farmec și o prospețime indeneșabile l-a propulsat pe istețul și nemuritorul Păcală în conștiința publicului cititor – cu filosofia.

Este însă astăzi în afara oricărui dubiu faptul că vocația poetică a lui Petre Dulfu (Tohat, 1856 – București, 1953) a predeterminat evoluția sa ulterioară.

Încercările sale poetice au reținut atenția încă din studenția sa clujeană, profesorul Grigore Silași având curajul și entuziasmul de a trimite versurile acestuia bardului de la Mircești. Aprecierile lui Vasile Alecsandri nu s-au lăsat așteptate și, într-o scrisoare – des citată ulterior –, poetul ce întruchipa atunci autoritatea literelor românești recunoaște talentul „junelui Petre Dulfu”, fiind convins că acesta „posedă în suflet scânteia sacră și sub condei o limbă armonioasă pe care știe s-o mlădie după cerințele ritmului”¹.

Tot lui Alecsandri i-a solicitat Grigore Silași de la Cluj – din păcate fără succes – sprijin pentru trimiterea lui Petre Dulfu la studii în străinătate. Nu era încă timpul și, mai ales, nici locul favorabil pentru accesul la burse de studii în străinătate. Peste câțiva ani, doar, la București, va lua amploare – datorită interesului și eforturilor lui Alexandru Odobescu și Titu Maiorescu – exodul spre Franța și Germania a absolvenților universității bucureștene (Teohari Antonescu, Pompiliu Eliade, Petre P. Negulescu, Mihail Dragomirescu etc.).

În străinătate, Petre Dulfu ar fi făcut în mod firesc studii de filosofie, nu numai pentru că acestea erau predominante, ci și datorită pasiunii dovedite ca student pentru cultura Greciei antice din care au rezultat cele două traduceri din opera lui Euripide².

Petre Dulfu a înțeles contextul – și mai ales ingratitudinea destinului local – și, după ce și-a luat doctoratul în filosofie, la Cluj, cu o teză în limba maghiară despre *Activitatea lui Vasile Alecsandri pe tărâmul literaturii române* (iunie 1881)³, a descins la București, unde s-a dedicat cu frenezie activității didactice și, în paralel, celei literare. Ministrul de atunci peste Culte și Instrucțiune Publică, Vasile A. Urechia, l-a numit profesor suplinitor la Școala Normală, de unde tot acesta îl va trimite la Turnu Severin – în același an, la o școală „cu probleme”.

Reîntors în capitală, Petre Dulfu va începe o bogată și glorioasă carieră didactică la Azilul „Elena Doamna”, la solicitarea lui Barbu Constantinescu⁴, directorul de atunci

² Este vorba de *Ifigenia în Aulida* (Cluj, 1879) și *Ifigenia în Taurida* (Gherla, 1880). Peste două decenii va relua aceste traduceri, pentru care va primi premiul Academiei (1903).

³ Prima traducere din limba maghiară în română a acestei lucrări a realizat-o Ana-Maria Brezovszki și a publicat-o sub egida Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare în anul 2006.

⁴ Se pare că Barbu Constantinescu (1839-1891) i-a trezit lui Petre Dulfu interesul pentru folclorul țigănilor. În anul 1896 Dulfu a publicat *Legenda țigănilor*, după ce Barbu Constantinescu publicase, în 1878, prima și celebra în epocă antologie de folclor dedicată acestei etnii, intitulată *Probe de limba și literatura țigănilor din România*, însoțită, desigur, de traducerea ei în limba română. Cartea – bine primită în epocă și recenzată de Eminescu în „Timpul” – poate fi consultată acum, în ediția îngrijită de Mihaela Mudure la

¹ Vasile Alecsandri, *Scrisori. Însemnări*, București, 1964, p. 129.

al cunoscutei școli de fete, care îi va deveni și un bun prieten. În casa acestui pedagog și folclorist deja consacrat, Petre Dulfu a cunoscut personalitățile de frunte ale literaturii române: Bogdan Petriceicu Hasdeu, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Alexandru Vlahuță etc.

După ce obține cetățenia română - întrucât provenea din Austro-Ungaria - Petre Dulfu este numit profesor definitiv atât la Școala de fete „Elena Doamna”, cât și la Școala Normală de băieți a Societății pentru învățătura poporului român.

După o fructuoasă activitate pe tărâm didactic, Dulfu s-a retras treptat, în 1918 de la Școala de fete, iar în 1921 și de la cealaltă școală, cu satisfacția de a fi contribuit nu numai la formarea moral-intelectuală a atâtor generații, ci și la dezvoltarea, prin manualele sale, a învățământului primar și secundar.

Ca o binemeritată răsplată și, deci, recunoaștere a faptului că truda sa pe tărâm pedagogic a rodit, Petre Dulfu a fost sărbătorit în anul 1927 de către foștii săi elevi și colegi⁵.

Manualele sale - unele realizate în colaborare - de *Aritmetică* și *Abecedar*, *Geografie* (a României, dar și a continentelor) și *Limba Română*, scrise cu măiestrie și vocație, s-au bucurat de largă audiență, cunoscând, în timp, zeci de ediții.

Nu este întâmplător faptul că primele manuale scrise și publicate de Petre Dulfu au fost circumscrise disciplinei dragi lui, filosofia⁶. Ca profesor de filosofie la Școala de fete „Elena Doamna”, el a înțeles necesitatea și urgența unor manuale în domeniu, lucru reieșit atât din importanța pregătirii moral-estetice a elevilor, cât și din insuficien-

ța studiului doar după notițe, care implică „scrisul continuu”, ceea ce înseamnă pierderea unui „timp prețios”, ca și „ruinarea sănătății” elevilor⁷.

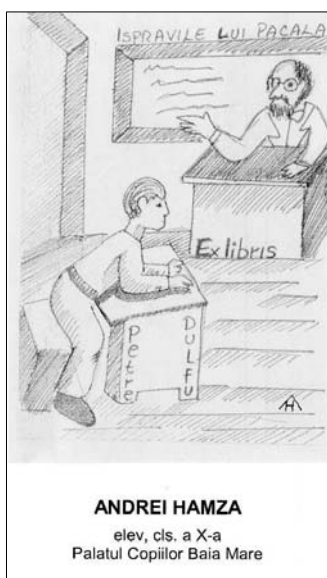
În prefața primei lucrări - *Etica sau Morala filosofică* - Dulfu dezvăluie, o dată cu scopul, și oportunitatea manualului său, precum și principiile didactice - moderne, spune el - care au stat la baza elaborării lui, ca și metoda urmată, cea a inducției, considerată calea „cea mai ușoară și cea mai sigură, când e vorba de a pătrunde în domeniul unei științe”⁸. Ca urmare, va da prioritate logică și

cronologică moralei de factură practică, în care recursul la exemple concrete este necesar și evident, lăsând la urmă morala teoretică, prin definiție mai abstractă.

Având în vedere importanța principiilor morale „pentru orice societate doritoare de progres, cum este și România”, demersul lui Petre Dulfu nu se îndreaptă doar spre elevi, ci el vizează un public mult mai larg, respectiv pe toți știutorii de carte. De aici, motivează autorul, preocuparea sa de „a evita abstracțiile și conceptualizările excesive și de a exprima ideile într-un stil simplu, cât se poate de ușor și de popular”⁹.

În elaborarea manualului de *Etică*, Petre Dulfu pornește de la bibliografia existentă în epocă, utilizând atât volume de autori străini (Antoine Charma, Benjamin Franklin), cât și de autori români (Ioan Popescu, Constantin Leonardescu, Ștefan Velovan, Ioan M. Rîureanu etc.).

Într-o scurtă Introducere, Petre Dulfu circumscribe domeniul de studiu al psihologiei (înțeleasă ca știința despre suflet), al logicii (știința despre adevăr) și al esteticii (știința frumosului), pentru ca, în final, să definească

editura Limes din Cluj-Napoca (2005), care transpune textul și în varianta engleză.

⁵ Vezi, în acest sens, volumul *Omagiu profesorului Petre Dulfu*, București, Cartea Românească, 1927.

⁶ Este vorba de *Etica sau Morala filosofică* (1889) și *Estetica* (1891).

⁷ Petre Dulfu, *Etica sau Morala filosofică*, Ediția II, revăzută, București, 1893, p. 3.

Din motive de ordin practic, am preferat să folosim aici ediția a II-a.

⁸ Ibidem, p. 5.

⁹ Ibidem.

etica sau morala drept „știința binelui”.

Partea întâi, intitulată *Despre năzuințe*, cuprinde noțiunile considerate de către autor drept „pregătitoare” pentru studiul moralei. Dacă peste năzuințele sau trebuințele „sensuale” autorul trece fără a insista, cele „intelectuale” îi oferă ocazia de a distinge între dor și dorințe, între scopuri și mijloace etc., ca apoi să se oprească asupra voinței și a libertății ei (liberul arbitru). Omul este înzestrat cu voință liberă și, ca atare, este responsabil de faptele sale, consideră Petre Dulfu¹⁰. În cazurile în care omul nu este stăpân pe sine (cazul somnului, nebuniei etc.), deci atunci când conștiința lui nu este liberă, omul nu mai este nici responsabil. Dar, constată Petre Dulfu, dovedind că a frecventat istoria filosofiei, nu toți „cugetătorii” admit libertatea voinței. Prezintă trei contraargumente subsumate determinismului (religios, psihologic și materialist) Petre Dulfu adoptă o poziție suplă, respingându-le inspirat.

În anii în care gânditorul german Friedrich Nietzsche (1844-1900) ataca violent teoria liberului arbitru, afirmând că acesta este creația preoților pentru a-i putea pedepsi pe credincioși (creștini), Dulfu se constituie într-un apărător al libertății ființei umane, atrăgând atenția că, în caz contrar, „toate crimele omenești ar urma să le atribuim voinței lui Dumnezeu, ceea ce este absurd chiar și din punct de vedere religios”¹¹.

În schimb, Petre Dulfu aduce argumente pertinente, probând libertatea voinței atât prin conștiința individuală, cât și prin cea universală (consimțământul general), care acceptă sau mustră faptele noastre.

Existența drepturilor și datoriilor recunoscute la toate popoarele constituie - crede Dulfu - un exemplu elocvent al libertății umane căci, în caz contrar, ar fi absurd să-i impunem omului datorii!

Fără libertatea voinței, afirmă concludiv Petre Dulfu, „n-ar putea să existe responsabilitate, nici merit, nici vină, nici virtute, nici viciu [...] nici drepturi, nici datorii”, iar

„legile, recompensele și pedepsele ar fi de prisos”¹².

Dar, imediat, Petre Dulfu respinge indeterminismul, concepția care afirmă că voința omului nu este determinată de nici o cauză și adoptă o poziție echilibrată, de mijloc: așa cum nu putem accepta ideea că libertatea voinței este nemărginită (neîngrădită), nu putem dovedi nici lipsa totală de libertate¹³.

Libertatea este, deci, mai degrabă relativă, marja ei oscilând în funcție de gradul în care ne stăpânim „impulsurile organice ale corpului”¹⁴, respectiv în care ne supunem rațiunii. Viziunea lui Petre Dulfu este raționalistă: libertatea înseamnă a ne conduce după rațiune!

Partea a II-a este intitulată *Morala specială* și, la rândul său, se compune din Morala individuală și Morala socială.

Prima este „știința binelui individual” și se ocupă cu datoriile individului față de corp (datoria de a munci, datoria cumpărării, a curățeniei etc.) și față de sufletul său (datoria de a-și cultiva mintea și inima), iar a doua - morala socială - este „știința binelui general”.

Orice om tinde spre fericire, care este scopul suprem al vieții, afirmă Petre Dulfu, identificând fericirea cu binele. Dar omul este o ființă socială, scrie acesta, reluând sintagma aristotelică. Sau, altfel spus, „omul nu este făcut pentru a trăi singur”¹⁵. Omul, afirmă mai departe Petre Dulfu, „numai între oameni poate să devină om în adevăratul sens al cuvântului”¹⁶. Cum baza oricărei societăți este familia, Petre Dulfu va aborda în continuare datoriile părinților față de copii, dar și ale copiilor față de părinți, precum și ale fraților între ei, toate acestea formând ceea ce Petre Dulfu numește „morala domestică”.

Dar omul nu se poate cantona în universul, totuși îngust, al familiei, formând astfel o societate mai mare. Față de semenii săi, omul are două tipuri de datorii: generale și speciale. Sintetizând, afirmă Dulfu amintind de imperativul categoric kantian, „trebuie să

¹⁰ Ibidem, p. 20.

¹¹ Ibidem, p. 23.

¹² Ibidem, p. 25.

¹³ Ibidem, p. 26.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, p. 48.

¹⁶ Ibidem, p. 49.

lucrăm pentru binele altora ca și pentru al nostru propriu și să nu facem altora ceea ce nu am voi să ne facă ei nouă”¹⁷. Dar, pentru a putea realiza această cerință, trebuie ca omul să-și iubească semenii ca pe sine însuși, ceea ce ne duce la cunoscuta poruncă (maximă) creștină, în care - scrie Petre Dulfu - „se cuprind toate datoriile noastre către ceilalți oameni”¹⁸ și de împlinirea căreia este legat însuși progresul social.

În finalul părții a doua, Petre Dulfu se referă la datoriile cetățenilor față de stat, ca să încheie cu datoriile statului față de cetățeni. Dar, înaintea prezentării respectivelor datorii, Petre Dulfu expune - fără a o numi - teoria contractualistă despre geneza societății politice, adică a statului.

Întrucât nu toți oamenii sunt dispuși să respecte, de bună voie, libertatea și drepturile celorlalți, între oameni apar „neînțelegeri și turburări continue” care pun în pericol „binele social”.

De aceea, afirmă Petre Dulfu, „oamenii s-au învoit între dânsii de a se supune unei autorități care să mențină ordinea în societate, să apere pe cei slabi în contra celor tari, pe cei buni împotriva celor răi, și să-i constrângă pe toți a lucra în folosul binelui general”¹⁹. Dar, cum puterea publică (statul) lucrează pentru binele tuturor, este firesc ca și cetățenii să ajute statul și, în acest sens, ei au o serie de datorii: să respecte legile, să se supună autorității publice, să plătească impozite etc.

Explicând etimologia conceptului de lege, autorul distinge între monarhia absolută și statele constituționale și subliniază ce condiții trebuie să îndeplinească legile politice (juridice). O lege care nu (mai) corespunde împrejurărilor și, deci, scopului, trebuie fie modificată, fie eli-

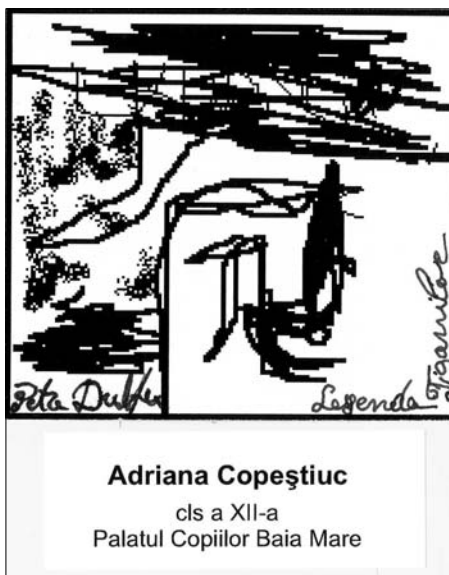
minată, dar în nici un caz, nu trebuie eludată, cetățenii având obligația să respecte legile chiar dacă, la un moment dat, ele ar fi defec-tuoase²⁰.

Evident, și statul, la rândul său, are datoria să asigure pacea și ordinea în societate, starea materială și spirituală a cetățenilor etc. Totodată, așa cum individul nu poate trăi singur, nici statul nu se poate dezvolta fără concursul celorlalte, de unde concluzia că statul are datorii față de alte state, datorii similare cu cele ale individului. Dar, spre deosebire de acesta care - atunci când îi sunt încălcate drepturile - se poate adresa unei instituții superioare (autoritatea publică), pentru state „nu există, până azi, o autoritate, un tribunal suprem care să le facă dreptate în caz de trebuință”²¹. Recursul la forță în relațiile dintre state este admis doar atunci când nu există o altă soluție, războiul trebuind evitat, căci „costă atâtea vieți de om și atâtea avere”²². Pledoaria pacifistă a lui Petre Dulfu are loc cu un sfert de secol înaintea celui dintâi război mondial. Va fi spectator și la celălalt mare cataclism al secolului XX, ca și la nașterea Societății Națiunilor și apoi a ONU - autorități suprastatale a căror necesitate a preconizat-o.

În partea a treia, Petre Dulfu se ocupă de morala generală, abordând aspecte de ordin abstract, precum egoismul și altruismul, virtutea și viciile, conștiința morală, responsabilitatea morală, conflictul datoriilor etc.

Astfel, disociind între motivele egoiste și cele altruiste ale activității umane, el va arăta dilema în care se află omul pus să opteze între cerințele morale individuale (urmarea

binelui propriu) și ale celei sociale (binele general). În spirit kantian, Petre Dulfu va face apel la rațiune și datorie, concluzia sa fiind

¹⁷ Ibidem, p. 82.

¹⁸ Ibidem, p. 83.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, p. 85.

²¹ Ibidem, p. 90.

²² Ibidem, p. 91.

că trebuie „să tindem întotdeauna spre binele general, în care se cuprinde atât fericirea noastră individuală, cât și fericirea altora”²³.

În consecință, conduita noastră trebuie să aibă în vedere săvârșirea doar a acelor fapte despre care putem spune că sunt bune atât pentru noi, cât și pentru alții și că vor întruni aprobarea tuturor oamenilor și în toate împrejurările.

O atenție deosebită acordă Petre Dulfu conștiinței morale, considerată drept „judecătorul intern al faptelor noastre”²⁴. Aceasta își face simțită prezența atât înainte de acțiunea noastră - când ne îndeamnă sau ne reține, în funcție de caracterul faptelor de săvârșit - cât și post-factum, când „ne judecă dacă am făcut bine sau rău”²⁵. Ca „lege eternă”, conștiința morală nu este aceeași la toți oamenii, ci variază în funcție de educație, de temperament etc. În același timp, Dulfu sesizează diferența din punct de vedere moral de la un popor la altul, de la o rasă la alta și de la o epocă la alta²⁶.

Acțiunile noastre sunt considerate bune sau rele în funcție de scopul urmărit. Dar, apreciază Petre Dulfu, există situații în care scopul final este bun, dar acțiunea în sine, ca mijloc, este rea. Ajuns în acest punct, el respinge ca „inadmisibilă” maxima - des reiterată de la Machiavelli încoace - potrivit căreia „scopul scuza mijloacele”²⁷.

În mod firesc ajunge Petre Dulfu și la ideea de responsabilitate morală.

Pentru ca cineva să fie responsabil de faptele sale, trebuie să fie capabil să distingă binele de rău și să aibă deplină conștiință în momentul acțiunii, să fie liber și să decidă singur, în baza voinței sale, fără vreo constrângere din afară.

Un subcapitol este dedicat conceptelor de virtute și de viciu. După ce le definește, Petre Dulfu analizează principalele virtuți

(sânguină, temperanță, economia, modestia, sinceritatea etc.) cu contrariul lor: lenea, desfrâu, risipa, îngâmfarea, ipocrizia etc.

Legea morală ne cere să practicăm virtutea (să facem binele) și să evităm viciul (să ne ferim de rău). Cei care respectă legea morală vor fi recompensați, iar cei care o încalcă vor fi pedepsiți, căci nu există lege fără sancțiune, afirmă Petre Dulfu, ca apoi să distingă următoarele tipuri de sancțiuni: naturală, religioasă sau ulterioară, politică sau legală, socială sau a opiniei publice și, în sfârșit, filosofică sau interioară.

Sancțiunea religioasă (recompense sau pedepse) este dependentă de tăria credinței religioase. Acolo, însă, unde oamenii nu au suficientă credință sau sunt indiferenți la sancțiunea opiniei publice, sancțiunea politică (prin intermediul legilor) este singurul mijloc de a preveni faptele imorale.

Cea mai puternică sancțiune este, însă, potrivit lui Petre Dulfu, cea interioară sau filosofică. Dar ea este regăsită doar la oamenii cu conștiința morală dezvoltată, care sunt, însă, puțini²⁸.

Pedagogul Petre Dulfu nu pierde ocazia de a propune drept scop al educației tocmai formarea unor astfel de oameni. Aceștia sunt, în alți termeni, oamenii de caracter (moral), care reprezintă idealul de perfecțiune spre care trebuie să tindă cât mai mulți.

La naștere, afirmă Petre Dulfu în spiritul lui Pico della Mirandola, omul nu este nici virtuos, nici vicios, dar are în sine posibilitatea de a deveni bun sau rău. Pentru aceasta este necesară o bună educație, dar ea trebuie însoțită de „voință energetică și deprindere îndelungată”²⁹, căci însușirea virtuții - ca și a oricărei meserii - presupune efort în timp. Pentru a ilustra un asemenea demers, Petre Dulfu recurge la două exemple: Socrate, filosoful antic ajuns model de virtute pentru atenieni și, mai ales, Benjamin Franklin, acest „renumit învățat și binefăcător al omenirii”³⁰, convins însă că nu oricine poate ajunge la o asemenea performanță morală.

Puțini oameni se conduc după princi-

²³ Ibidem, p. 97-98.

²⁴ Ibidem, p. 105.

²⁵ Ibidem, p. 106.

²⁶ Ibidem, p. 109.

²⁷ Ibidem, p. 112. Petre Dulfu nu-l numește aici pe Machiavelli, dar, cu certitudine, la el se referă, căci maxima respectivă îi este atribuită - pe nedrept - gânditorului florentin.

²⁸ Ibidem, p. 128.

²⁹ Ibidem, p. 131.

³⁰ Ibidem, p. 132.

piile morale - deci puțini oameni sunt fericiți - și aceasta fie din cauza lipsei de educație, fie din cauza unei educații greșite. Eroarea pe care o descoperă Petre Dulfu în ceea ce privește educația este aceea că „în cele mai multe cazuri educatorii caută a dezvolta numai inteligența și neglijează cultura inimei (formarea caracterului)”³¹.

În final, autorul definește morala, arată specificul ei, locul său în sistemul științelor despre om, relațiile cu alte științe, precum psihologia, logica, pedagogia, dreptul și politica și, desigur, importanța studierii ei sub aspect practic și educativ, atât pentru fiecare om, cât și pentru cei care conduc destinele popoarelor.

Deoarece, în școlile secundare, la finele secolului al XIX-lea, Etica se predă împreună cu Estetica - într-un an, cu două ore săptămânal - dar și încurajat de buna primire a manualului din 1889, Petre Dulfu a elaborat și a tipărit, în anul 1891, și un succint manual de Estetică.

Succint, pentru că pedagogul Petre Dulfu vrea să evite astfel „a încălca mintea elevelor peste marginile admise de pedagogie”³².

De la început, Petre Dulfu definește Estetica drept „știința frumosului” și arată că întemeietorul ei este considerat gânditorul german din secolul al XVIII-lea, Alexander Baumgarten³³.

Prima parte abordează „frumosul estetic în genere”, iar partea a doua „artele frumoase”.

Există lucruri frumoase, scrie Petre Dulfu, care ne plac pentru utilitatea lor (ex. o haină, o poezie, un tablou etc.). În înțeles estetic, însă, frumos „este numai ceea ce ne place prin sine însuși, prin armonia părților și

a formelor sale, fără nici un interes...”³⁴, afirmă Dulfu în manieră kantiană.

El distinge între frumosul natural și cel artificial, dând întâietate celui pe care ni-l oferă natura, artelă imitând natura și neputând „să se măsoare cu ea”³⁵. Din contemplarea frumosului estetic ia naștere plăcerea estetică, prin intermediul căreia „frumosul estetic ne înobilează inima, ne face mai buni și mai fericiți în același timp”³⁶.

Frumosul estetic este de două feluri: frumosul în înțeles restrâns - având drept caracteristică fundamentală armonia - și sublimul.

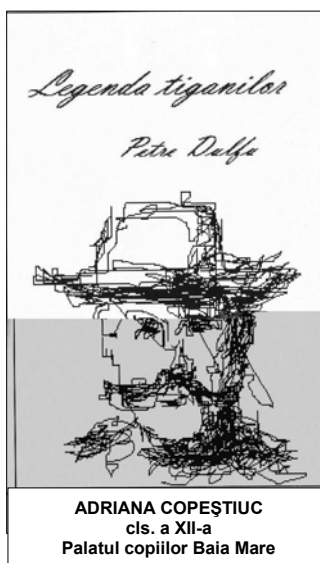
Petre Dulfu analizează speciile sublimului (sublimul extensiv, în timp și în spațiu și sublimul intensiv, fizic și moral) și apoi gradele acestuia, distingând mărețul, miraculosul, înspăimântătorul, solemnul, pateticul și tragicul.

După analiza categoriilor de urât, respectiv ridicol, Dulfu încheie prima parte cu frumosul în lumea fizică și în cea morală, accentuând importanța frumuseții

morale a omului, fără de care cea fizică „nu valorează nimic”³⁷.

Partea a doua a Esteticii se ocupă cu artelă frumoase: scopul lor, mijloacele la care apelează ele. Autorul realizează totodată și o clasificare sui-generis: pe de o parte „artelă creatoare” (poezia, muzica, arhitectura și dansul), pe de alta „artelă imitatoare”, precum pictura, sculptura și arta teatrală.

În economia manualului, Petre Dulfu consideră necesar să prezinte și legile esteticii: legea privitoare la formă și fond, legea unității și varietății, precum și legea imitației și idealului, ca apoi să se refere la curentele din artă (clasicismul, romantismul, idealismul și realismul). În toate aceste fine disocieri pe care le întreprinde, Petre Dulfu apelează la exemple selectate din literatura română

³¹ Ibidem, p. 134.

³² Petre Dulfu, *Noțiuni de Estetică*, București, Tipografia Thoma Basilescu, 1891, p. I.

³³ Ibidem, p. II.

³⁴ Ibidem, p. 3.

³⁵ Ibidem, p. 4.

³⁶ Ibidem, p. 5.

³⁷ Ibidem, p. 36.

modernă, autorii preferați fiind Alecsandri, Bolintineanu și Vlahuță, mai rar Eminescu și Slavici.

Când se referă însă la calitățile pe care le presupune opera de artă valoroasă, este dat ca exemplu „poetul dramatic englez Shakespeare”, văzut drept „cel mai mare autor dramatic al lumii”³⁸ și considerat geniu.

În încheiere, autorul configurează conceptul de gust estetic și subliniază din nou importanța majoră a artelor frumoase în viața indivizilor și a popoarelor. Progresul acestora este însă dependent atât de starea materială, cât și de cultura intelectuală și morală a unui popor.

Pedagogul Petre Dulfu nu se dezmințe nici în final, când face o călduroasă pledoarie pentru cultivarea gustului estetic, prin educație, încă din copilărie.

Petre Dulfu nu a fost un filosof în sensul deplin al cuvântului, întrucât preocupările sale au fost preponderent pedagogice și literare. Cele două manuale elaborate pentru școlile secundare pe care le-am prezentat aici dovedesc, însă, cu suficientă claritate, atât vocația sa de pedagog, cât și pregătirea sa indiscutabilă în domeniul filosofiei. Probabil că n-a simțit nevoia să adâncească problematica morală și cea estetică, abordate doar pentru uzul didactic. Este, însă, cu siguranță, printre primii la noi care - chiar și în forma aceasta a manualelor care nu implică neapărat originalitate - a fost preocupat de aceste

două subdomenii ale filosofiei, care sunt etica și estetica.

A fost precedat doar de Constantin Leonardescu, care publicase un curs de filosofie pentru licee (1879), precum și lucrarea *Morala inductivă sau știința conduitei omenesci* (Iași, 1885) și de Ioan Pop Florantin cu lucrările *Fundamentul de filosofie. Psihologia. Logica. Morala. Teodiceea* (Iași, 1871) și *Estetica. Scientia filosofica despre frumos și arte*, vol I-II, Iași, 1874 și 1887.

În aceeași ani, Mihail Strajanu publica *Principie de estetică și poetică. Partea I, Estetica* (1893) și *Partea a II-a, Poetica* (1896). Prietenul lui Dulfu, Ioan Slavici, cu preocupări asemănătoare, va publica *Noțiuni de estetică și etică*, în 1897, iar Mihail Dragomirescu va deveni cunoscut ca estetician abia în deceniul trei al secolului trecut.

După aproape un secol și două decenii de la publicare, manualele filosofice ale lui Petre Dulfu își păstrează, cu tot aerul de epocă pe care îl degajă, o prospekție și o actualitate neașteptate, constituind o lectură plăcută și folositoare.

³⁸ Ibidem, p. 46.

PETRE DULFU – ÎNTRE CULT ȘI POPULAR

Lector univ. dr. Delia SUIOGAN

Tendința generală a studiilor care se opresc asupra relației dintre cult și popular în literatură sau în artă, în general, este de a afirma că ne aflăm în fața unei preluări de teme sau motive folclorice și a prelucrării acestora. În mod evident, se pot identifica două situații distincte în modul de pătrundere a elementelor folclorice în textul cult, pe de o parte vom vorbi despre o preluare conștientă, voită a unor elemente, pe de altă parte, elementul popular pătrunde involuntar în aceste texte. Ambele situații se subordonează, credem, aceleiași idei - este vorba în fapt de o „identificare” a poetului cult „cu sufletul popular”. Artistul poartă cu sine un *model* iar prin creația sa nu face altceva decât să „instituie *semne* care să se apropie cât mai mult de *semnificația centrală*, căreia modelul *interiorizat* și păstrat cu rigoare canonică de artist i se conformează continuu”¹.

Elementele folclorice nu mai trebuie privite doar ca simple „izvoare” pentru literatura cultă; elementele populare ne apar în ipostaza modelelor, a arhetipurilor ce se sedimentează în primul rând în simboluri ce capătă la nivelul actului creator individual sensuri noi. Într-o oarecare măsură, creatorul de literatură cultă se situează în ipostaza insului folcloric, parte a unei totalități, inconștientul colectiv, care are față de bunul folcloric o atitudine de dominare, este un bun personal, și de aceea se consideră îndreptățit să-i aducă toate modificările pe care le consideră necesare.

Antinomia ce definește relația cult-popular este de fapt cea stabilită între inova-

ție și invenție. Inovația presupune păstrarea unui echilibru total între semnificant și semnificat, pe când invenția conduce la desprinderea din ce în ce mai mult a semnificantului de semnificat, de aici se ajunge la atribuirea de sensuri străine, inadecvate. Această antinomie apare cu precădere la nivelul receptării textului cult și nu în mod obligatoriu la nivelul actului creator, cel puțin nu în cazul marilor poeți sau prozatori. Creatorul cult nu respinge modelul, arhetipul, ci îl recrează în primul rând din perspectiva „talentului” individual și mai apoi din perspectiva apartenenței la tot, ca prezent istoric.

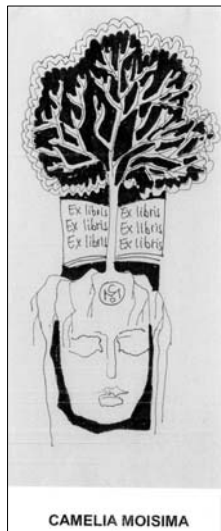
Mergând pe teoria lui Vasile Avram, lectura textelor lui Petre Dulfu de inspirație folclorică trebuie să fie una de natură „apropriativă”, ca „rostire actuală”, ceea ce presupune și o „comprehensiune de sine”, și aceasta pentru că orice creație are „un miez mitic”, nefiind „niciodată rod al voinței gratuite de a crea forme pure cu conținut estetic, ci rezultat al unui sincretism motivațional acordat exigențelor psiho-spirituale cele mai adânci ale subiectului, îndărătul cărora se află lumea arhetipurilor”².

Adaptarea normelor moștenite la noile valori, proces complex ce ne pune de multe ori în fața unor structuri cu rol antagonic, nu înseamnă negarea *modelelor*, ci consolidarea acestora prin actualizare. Vom fi de acord cu ideea că, de fapt, „nu există mituri și simboluri noi, ci doar rearanjări, ajustări și resemnificări ale unor motive esențiale însușite de către imaginarul colectiv”. Și aceasta pentru că „în mitologie și în religie, ca și în întreaga cultură populară, nu există conceptul

¹ Ioan Viorel, Boldureanu, *Eseu despre creativitatea spiritului*, București, Editura Eminescu, 1997, p. 87.

² Vasile Avram, *Creștinismul cosmic - o paradigmă pierdută?*, Sibiu, Editura Saeculum, 1999, pp. 180, 181.

de originalitate, ci doar sentimentul de posesiune prin apropiere a unei creații cu reverberații afectiv-modelatoare la nivelul propriei personalități”³, după cum afirmă același V. Avram.

Omul culturilor de tip tradițional s-a dovedit a fi un adevărat „meșteșugar” în a mânui elementele, imaginile pe care Lumea, fie ea reală sau imaginară, i le-a oferit. „Mănuire” nu înseamnă însă luare în posesie, ci valorizare; aici apare marea diferență între creatorul popular și cel cult. Valorizarea presupune păstrarea funcției de comunicare a imaginilor pe care le folosește în discursurile sau textele sale.

Chiar dacă sunt versificate, multe din textele lui Petre Dulfu care ne apar în subtext ca structuri epice au luat naștere ca efect al nevoii de a actualiza în mod repetat comportamente magice, mitice sau ritualice. Anumite credințe, gesturi ritualice, interdicții, experiențe ale umanului cu elemente aparținând imaginarului s-au constituit în nuclee epice. „Pe aceste nuclee epice primare este pusă pecetea gândirii arhaice arhetipale. Aceasta dă formă de expresie, ritm și viață unui motiv în genere, propulsându-l în circulație, predestinându-l unei anume zone a spiritualității”⁴. Textele sale rămân, așadar, adevărate structuri narrative în care credințele, întâmplările cu caracter supranatural sunt puse în di-

rectă relație cu valori și norme tradiționale; fapt ce permite transformarea unei trăiri individuale într-o experiență colectivă. Narativizarea are în acest caz o funcție apotropaică dominantă, dublată de una de inițiere.

Unele texte se pot încadra legendelor mitologice, aici întâlnim ființe mitice malefice sau ambivalente – malefice și benefice –, funcția lor fiind dominant cognitiv-simbolică, *Povestea lui Făt-Frumos, Zâna Florilor*. Faptele prezentate aici, chiar dacă par a ține de natura fantasticului, a supranaturalului, vizează evenimente la care povestitorii au fost martori și care țin de viața trăită.

Un loc aparte în opera lui Petre Dulfu îl au snoavele, ele ne pun în fața unor defecte, vicii, propunând și modalități de anulare a acestora. *Prostia, lenea, lăcomia, răutatea, ipocrizia* sunt aspectele cele mai des supuse unei analize de natură satirică. De remarcat că niciodată defectele nu sunt lăsate nepedepsite, pedeapsa având rolul de anulare a stării de dezordine impuse de supremația maleficului, permisă de aceste carențe de comportament. Satira de moravuri este cel mai adesea cultivată, pentru că ea i-a permis lui Dulfu, ca de altfel și creatorului popular, să reconstituie imaginea tipului uman ideal.

Literatura orală se constituie într-un veritabil stoc de informații, în ea regăsește Petre Dulfu adevărata istorie a grupului, a neamului: credințele, modelele comportamentale, formele de reprezentare a Lumii, a Universului.

Apelarea repetată a individului la informațiile cuprinse în discursurile și textele literaturii orale, printr-o înțelegere corectă a mesajelor încifrate în ele, a permis o bună funcționare a sistemului social. Literatura orală a avut o funcție socială dominantă. Funcția socială se subordonează însă funcției culturale pentru că, în mentalitatea tradițională, individul este o ființă cosmică iar legile ce se manifestă în planul microcosmosului trebuie să se suprapună peste cele ale macrocosmosului.

Membrii unui grup puteau face apel oricând la imaginile puse la dispoziție de discursurile și textele folclorice pentru a transmite mesaje. Funcția socială a fost dintotdeauna dublată de o funcție simbolică

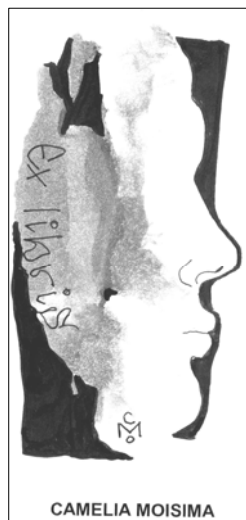
³ V. Avram, *op. cit.*, pp. 260, 261.

⁴ Ion Cuceu, *Fenomenul povestitului*, Cluj, Editura Fundației pentru Studii Europene, 1999, p. 166.

și aceasta pentru că omul tuturor timpurilor a conferit semnificații realității înconjurătoare, dar și experienței sale, dobândite de-a lungul vremii în relația sa cu Lumea; toate semnificațiile au fost transmise și retransmise de-a lungul generațiilor și, implicit, reafirmate conștient sau inconștient.

Tocmai acest sincretism funcțional îl vizează și Petre Dulfu. Elementele preluate și prelucrate conștient la nivelul creațiilor sale ne apar în ipostaza modelelor, a arhetipurilor ce se sedimentează în primul rând în simboluri care pot căpăta la nivelul actului creator individual sensuri noi; ele nu vor anula însă sensul de bază pentru că ele evoluau doar între limitele impuse de cod.

Funcția fundamentală a textelor lui Petre Dulfu se suprapune, în cele mai multe cazuri, peste funcția dominantă a actului povestitului: de a pune umanul în raport direct cu ceea ce este dincolo de el și îl depășește.

Omul tradițional nu a avut niciodată intenția de a domina mediul, ci pe aceea de a aparține lui. Fenomenul personificării abstractului, un fenomen universal, susține foarte bine teoria de mai sus. Toate aceste personificări ne apar astăzi ca personaje alegorice. Pentru culturile de tip tradițional ele apăreau individului ca reale, deoarece îi întăreau ideea că nu este singur în Univers. „Personajele” îi apăreau și ca intermediari între microcosmos și macrocosmos, dar și ca modelatoare ale ființei umane. Ideile de adevăr, dreptate, putere, dragoste i se impuneau omului tradițional ca venind din afara lui; ființele supranaturale

erau cele care dețineau aceste „puteri” pe care le transferau asupra umanului în anumite circumstanțe magico-religioase. Același lucru îl putem observa și în cazul personajelor din *Povestea lui Făt-Frumos, Zâna Florilor*, dar și din *Gruia lui Novac, Isprăvile lui Păcală, Legenda Țiganilor*.

Funcția formativă, privită ca acțiune modelatoare a personalității individului, este evidentă la nivelul textelor lui Petre Dulfu. Valențele funcționale inițiatice sunt cele care stau la baza funcției educativ-didactice care este mult mai ușor de descifrat în toate operele sale. „Narațiunile” sale ne prezintă în fapt experiențe de viață care au rolul intențional de a modela comportamente. În stil popular, educativul este ascuns în spatele ludicului.

Jocul trebuie privit ca un mod distinct de a exista în lume, subliniază Ivan Evseev. La nivelul societăților tradiționale, el presupune repetarea unui „scenariu” cu caracter exemplar, iar, prin aceasta, imitarea unui model. Comportamentul ludic nu are nimic gratuit în el, mai mult chiar, (doar) prin intermediul jocului se poate ajunge la descifrarea unui mister și, astfel, individul devine contemporan cu modelul însuși. Jocul devine, așadar, o experiență a sacrului.

Imaginarul ludic este cel care ne demonstrează cel mai bine că avem de-a face la nivelul acțiunilor ritualice cu o atitudine magică față de lume, imitarea/repetarea modelelor unor acțiuni de la cele mai simbolice, până la cele de ordin pur practic având rolul de „lărgire a lumii cosmotice, de desființare a limitelor ce separă viața și moartea, existența și postexistența, imanența și transcendența, lumea vizibilă și lumea invizibilă”⁵. Jocul va trebui privit, deci, ca parte a unui sistem care are ca scop ultim repetarea Cosmogoniei, intrând în seria foarte largă a *scenariilor inițierii* (după formula lui Mircea Eliade). Intrarea în joc presupune asumarea condiției celui care vrea să-și depășească condiția umană, pentru că trecerea spre starea supra-umană nu se poate realiza decât prin acceptarea unui sistem complex de condiționări.

⁵ Ivan Evseev, *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior, 1994, p. 21.

Sub influența inițierii, „lumea socială se dezvăluie ca o reprezentare (...) practice nu sunt decât roluri de teatru”⁶. De remarcat faptul că omul tradițional conștientiza această structură de rol. Modul de punere în scenă a unei ceremonii colective este foarte important pentru că el nu vizează spectacolul sau spectacularul, ci se dorește fie neutralizarea, fie reactivarea unor forțe, a unor acțiuni, iar acțiunea are drept scop imediat ordonarea gândurilor, a acțiunilor „spectatorilor”. Acest lucru este făcut posibil doar de acea coerență internă specifică unei acțiuni sacre.

Rolul presupune un act intențional, întemeiat obiectiv, avându-se în vedere obligația de a depăși o stare anterioară pentru a putea trece spre o stare superioară. Comportamentul poate fi definit ca o unire a aspectelor particulare cu aspectele generale, conturându-se un *model sociocultural*, astfel, după formula Germiniei Comanici, „rolurile se creează pe un sistem de valori, cu un model concret de realizare, într-un raport de determinare între interpretul – posibil și creator – și colectivitatea prezentă, care receptează, dar și cea precedentă, care a contribuit la realizarea modelului. Astfel, schema de rol, ca element al patenului cultural, este o rezultantă de generații”⁷.

În articolul său din anul 1932, *Folclor și literatură*, Mircea Eliade era tranșant în ceea ce privește folclorul și literaturizarea folclorului «în lucrarea temelor populare s-a stăruit prea mult asupra configurării individuale a temei, dându-i-se limite și valori precise, izolând-o, rupând-o de mediul său – fantasticul pur. Izolarea aceasta, din punct de vedere al experienței iraționale, care stă la baza oricărei teme folclorice, și care poate fi repetată prin comunicare – a fost fatală. [...]

O temă populară e asemenea unui ochi de plasă; își păstrează individualitatea cât timp participă la ființa plasei; îndată ce e izolat, individualizat, dispăre. Am ales într-adins comparația aceasta pentru că țesătura unei plase exprimă perfect însuși „universul” folcloric; un admirabil și oarecum geometric echilibru între acte, persoane, judecăți... »⁸ Considerăm că Petre Dulfu nu intră în categoria celor care anulează această stare de echilibru la nivelul textelor, pentru că, dincolo de elementele de inovație și chiar de invenție ce pot fi ușor identificate, autorul se subordonează total acelei funcționalități ultime a unui discurs sau text folcloric, transmiterea directă a unui mesaj.

Descifrarea mesajului nu se poate face, după cum bine se știe, decât în măsura în care autorul, în ipostaza sa de emițător, apelează în recompunerea unui sens preexistent la un set de elemente constante, la un cod la care are acces și receptorul vizat, cititorul. Din această perspectivă, multe din operele sale pot fi interpretate mai ales din perspectiva unor discursuri-text, ce se realizează ca o succesiune de secvențe diferențiate structural și care închid un ciclu epic; în ceea ce privește funcția actului de comunicare, putem identifica două funcții fundamentale:

- a. instituirea unei relații între performer/scriitor și beneficiar/cititor;
- b. transmiterea mesajului (ritual) – modelarea de conștiințe.

Petre Dulfu nu a scris o literatură pentru copii, în sensul restrictiv al formulării, ci a scris pentru „învățăcei”. Și cum orice vârstă este la fel de bună pentru a învăța, în încercarea de depășire a unor limite, pentru a ne oferi șansa devenirii, textele sale pot fi citite oricând.

⁶ Pierre Bourdieu, *Simțul practic*, Iași, Institutul European, 2000, p. 81.

⁷ Germina Comanici, apud Nicoleta Coatu, *Structuri magice tradiționale*, București, Bice All, 1998, pp. 34-35.

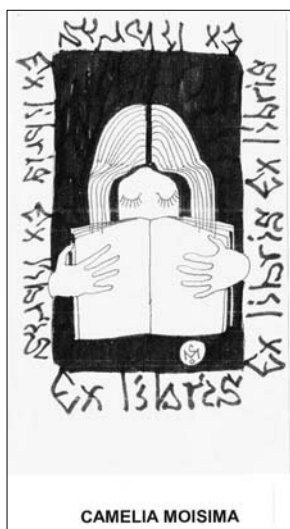
⁸ Mircea Eliade, *Meșterul Manole*, Iași, Editura Junimea, 1992, p. 331.

PETRE DULFU „... POTRIVIT ȘI COMPETENT MAESTRU”

Lucia POP

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, înaintea înființării ASTRA (1861), a reuniunilor femeilor și a altor societăți culturale, singurele modalități de manifestare a vieții sociale și culturale la nivelul comunităților orășenești și sătești îndeosebi erau așa numitele „conveniri în familie”.

Aceste reuniuni familiale foarte cunoscute în Chioar, Sălaj, Maramureș constituiau ocaziile unice la vremea respectivă de a dezbate probleme de orice natură, dar care priveau interesul obștii. Prilejuri pentru astfel de întâlniri se iveau frecvent. O sfințire de casă, o nuntă, un botez deveneau deseori frumoase manifestări românești din care nu lipseau jocul tineresc și muzica lăutărească, dar nici discuțiile pe lângă „un pahar de pelin”. Toate acestea imprimau acel plăcut iz patriarhal, caracteristic numai acelor timpuri. Amplitudinea treptată și diversificarea activităților în timp a menținut acest gen de manifestări, însă ele au devenit mai „îngrijite” din

punct de vedere organizatoric. Odată cu înființarea reuniunilor de femei, în colaborare cu

despărțămintele ASTRA, „aranjarea” acestor întâlniri a intrat în sfera de preocupări a asociațiilor culturale.

În anul 1880 (21 ian.), în minunata zonă a Codrului, la Băsești, s-a constituit Reuniunea Femeilor Române Sălăjene, prin strădania unor doamne de excepție, precum Emilia Pop n. Mărcuș, Clara Marian n. Coroian, Maria Cosma n. Dragoș și, desigur, Elena Pop-Hossu fiică a lui George Pop de Băsești. Cu puțin timp înainte, în anul 1878, a fost sfințit locul pe care s-a ridicat clădirea impunătoare finalizată prin anii 1889-1890. Despre această reședință, Elena Pop va spune, mai târziu, că „este un colțisor de rai”, părere care a fost împărtășită de mulți fruntași ai vieții politice și culturale românești care au pășit pragul familiarului cămin.

Simțul accentuat al practicii și dorința de a-i încuraja pe „bunii gospodari”, Elena le-a moștenit de la tatăl său, astfel încât reuniunile organizate și patronate de ea erau deosebit de reușite. Așa cum ne mărturisește, în „Amintiri”, Elena Pop Hossu-Longin, considera foarte importantă pregătirea tinerilor pentru viață. Astfel, chiar la Băsești a înființat o școală pentru menaj. Faptul că reședința se bucura de prezența unei bucătărese pricepute - Maria Mureșan - a fost în favoarea bunei funcționări a acestei școli. Sub îndrumarea ei, tinerele fete învățau menajul, acumula cunoștințe pe care le și puneau în practică. Dar pe lângă aceste îndeletniciri casnice, într-o atmosferă plăcută, se desfășura realmente și o veritabilă instrucție culturală. Aici intervine prezența poetului sălăjean Petre Dulfu „... potrivit și competent maestru”. Prin anii 1878-1880, Petre Dulfu era un tânăr student ce făcea primii pași pe drumul creației literare. Publicase deja în revista

„Familia” poezia „Cununa de laur”, iar câteva din încercările sale literare fuseseră trimise lui Vasile Alecsandri pe care talentul tânărului Petre Dulfu l-a impresionat.

Cu foarte multă răbdare și bunăvoință, Petre Dulfu recomanda autori și cărți, dezvăluia din tainele literaturii și chiar dădea lecții de vorbire corectă a limbii române. Convingerile sale privind importanța educației sunt foarte clar exprimate în discursul ținut la Turnu Severin, ca director al Școlii Normale, în anul 1882.

„... Dacă cea mai solidă garanție pentru viitorul unui stat era o armată bine organizată, astăzi acea garanție este școala care poate mai mult decât o armată. ... Nu e de ajuns însă de-a răspândi lumina numai ici-colo în cercuri mai alese și mai înalte ci trebuie ca lumina să domnească pretutindeni în palat ca și în colibă, în sate ca și prin orașe” („Amicul familiei”, nr. 14, 1882).

Este perioada în care Petre Dulfu se stabilește cu domiciliul în București (ca profesor suplinitor de istorie și geografie la Azilul „Elena Doamna”) și pătrunde în sfera de activitate a marilor personalități culturale precum Mihai Eminescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexandru Vlahuță sau Barbu Ștefănescu Delavrancea. Cu toate acestea, vacanțele de vară le petrecea la Tohat și la Băsești. La Băsești, pentru că Petre Dulfu a fost câștigat pentru totdeauna de măreția caracterului

și a personalității lui George Pop de Băsești. De altfel, el a fost aproape de marii luptători în perioada aprigelor manifestări naționale de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Această apropiere de marea durere a românilor transilvăneni și de apărătorii cauzei naționale este dovedită de corespondența purtată cu Teodor Mihali (1895) sau cu Vasile Goldiș (1910-1916).

După moartea lui George Pop de Băsești (1919), activitatea în slujba culturii românești a dus la o colaborare foarte strânsă cu doamna Elena Pop Hossu-Longin, la Ulmeni și la Băsești, sau în altă parte, așa cum ne dovedesc documentele, fotografiile și presa vremii, sau, până nu de mult, relatările în viu grai.

În anul 1931 (29 iunie), poetul a făcut ultima sa vizită în locurile natale, unde un monument și o placă omagială dovedesc recunoștința românilor pentru activitatea sa literar-culturală și educativă. La acea sărbătoare nu putea să lipsească doamna Elena Pop Hossu-Longin care spunea despre Petre Dulfu: „... ne turnați mângâiere și alinare în suflete[,] în toiul luptelor grele îndreptăm privirile noastre mereu spre Carpați...”.

Erau deosebite, puternice și nobile legăturile de prietenie, colaborare și respect reciproc dintre oamenii de cultură și oamenii politici la cumpăna de veacuri.

Bibliografie

- ◆ *Țara Silvaniei*, vol. I, Zalău, 1940.
- ◆ Ioan Georgescu, *George Pop de Băsești*, Oradea, 1935.
- ◆ „Cronica”, Baia Mare, An I, nr. 14-15, 25 dec. 1936.
- ◆ Valeriu Achim, *Scrieri în timp. 1946-2003*, Baia Mare, 2003.
- ◆ Laura Temian, *Petre Dulfu. Contribuții bibliografice și documentare*, Baia Mare, 2003.
- ◆ Lucia Pop, *O scrisoare inedită din închisoare de la Vác, 1895*, „Marmația”, 8/2, Baia Mare.

POEZIA DE INSPIRAȚIE RELIGIOASĂ A LUI PETRE DULFU

Delia FLOREA

Petre Dulfu, acest *pedagog al neamului* și exponent al înțelepciunii populare, și-a câștigat popularitatea îndeosebi prin creațiile sale literare. Omul de cultură a avut o activitate extrem de intensă fiind poet, traducător și dramaturg.

În 1881 a obținut titlul de doctor în filozofie cu o lucrare despre *Activitatea lui Vasile Alecsandri în literatura română*, prima monografie documentară dedicată poetului *Doinelor și lacrimioarelor*.

În 1911 devine membru al Societății Scriitorilor Români. În calitate de scriitor, a obținut două premii academice. Primul pentru traducerile din Euripide (*Ifigenia în Aulida*, 1879, respectiv *Ifigenia în Taurida*, 1880) iar al doilea pentru *Isprăvile lui Păcală* (1894), operă ce îi asigură o popularitate deosebită.

Scrisul și activitatea didactică sunt cele două activități majore desfășurate de către Petre Dulfu, *activități ce nu se concurează ci se completează reciproc*. Pedagogul este un demn continuator al lui Iorga și al lui Spiru Haret prin efortul depus pentru luminarea țărânimii. În acest sens, dând dovadă de spirit enciclopedic, el a redactat numeroase manuale școlare din domeniile cele mai diferite. Rând pe rând văd lumina tiparului manuale de limba română, aritmetică și geografie. Unele dintre acestea au apărut într-un număr considerabil de ediții, iar altele, destinate

studiului altor materii, au fost tipărite într-un număr mai restrâns. Dintre acestea, mai cunoscute sunt *Etica sau morala filosofică* (1889) și *Noțiuni de estetică* (1891).

În *Etica sau morala filosofică* autorul explică și sintetizează noțiuni, concepte de bază cu care operează această disciplină, având în vedere datoriile omului către semenii săi, amicitia, dușmănia, recunoștința, ordinea socială, egoismul, altruismul, conștiința morală, responsabilitatea, virtuți și vicii, legea morală și altele. Petre Dulfu se alătură celor ce cred pe bună dreptate că *religia este baza moralității*. Referindu-se la sancțiunea legii morale, afirmă: “Credința religioasă promite celor buni drept recompensă în viața viitoare fericirea eternă a paradisului, iar celor răi drept pedeapsă chinurile veșnice ale infernului. Dacă toți oamenii ar fi tari în credința religioasă sau ar respecta îndeajuns opinia publică, sancțiunea politică sau legală ar fi de prisos”.

Mare pedagog și patriot desăvârșit, Petre Dulfu se dovedește a fi un bun cunoscător al *Sfintei Scripturi* precum și un fidel păstrător și continuator al tradiției. A abordat realitatea religioasă – transcendentă și immanentă – și a împărtășit-o semenilor, prin poezia sa, dându-ne posibilitatea de a o simți ca pe o sărbătoare plină.

Dintre poeziile sale apărute în ziarul băimărean “Gutinel” aș aminti două care m-au impresionat în mod deosebit: *La Crăciun*, cu delicata mențiune *Micilor mei copilași*, și pe cea intitulată *Ateistul*, în care poetul zugrăvește chipul omului care, orbit fiind de stăpânul întunericului, inițial neagă existența Creatorului suprem: “O singură ființă cutează a o spune, / că Tu nu ești în lume decât o ficțiune. / Această creatură e omul îngâmfat, / Ce-n mintea lui se

crede al lumii împărat”. Spre finalul vieții pământești, fiind cuprins de neliniște și de teamă, răătăcitorul fiu, se întreabă, dacă nu cumva dincolo de această lume efemeră există altceva în care ar putea nădăjdui și care i-ar aduce un strop de mângâiere. “Și cea din urmă vorbă, ce el murind suspină, / E numele Tău, Doamne, la care se închină”.

În volumul *Dumnezeu și oamenii* (1923), Petre Dulfu versifică textele cele mai cunoscute din *Vechiul Testament: Facerea lumii, Cain și Abel, Potopul, Turnul Babel, Sodoma și Gomora, Mergerea în Egipt, David și Goliat* etc.

Folosindu-se de un limbaj simplu, direct, dar în același timp plin de tâlc, Petre Dulfu, asemenea profeților biblici, a răspândit lumina Evangheliei lui Hristos și a făcut cunoscute învățăturile divino-umane aflate în cuprinsul ei, mai ales prin poeziile conținute în lucrarea *Iisus Mântuitorul*. Lucrarea este inspirată din scrierile *Noului Testament* și a fost publicată în anul 1921. Dintre poeziile cele mai reprezentative pe care aceasta le conține s-ar putea aminti: *Buna Vestire, Cuvîntarea de pe munte, Pilda semănătorului, Păstorul cel bun, Despre sfîrșitul lumii, Judecata de pe urmă, Învierea lui Iisus*.

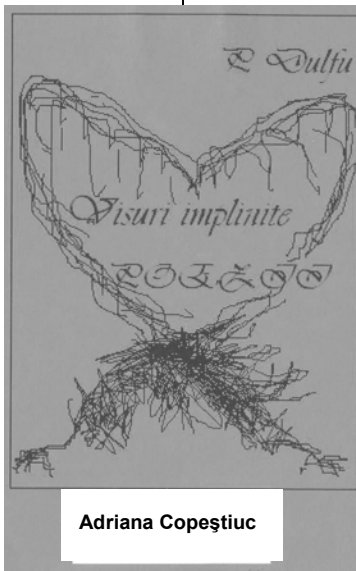
Apostol al neamului său, mai ales prin vocația de dascăl, autorul a subliniat caracterul moralizator al pildelor scripturistice. A expus motivele: hristologice, soteriologice și pe cele eshatologice într-o asemenea manieră încât a atins inimile cititorilor prin universalitatea și permanenta actualitate privitoare la adevărurile revelate de Divinitatea supremă. Prin patimile și jertfa de pe cruce destinată mântuirii întregii omeniri, Fiul lui Dumnezeu ne este înfățișat ca fiind model al sacrificiului suprem.

Profunzimea poeziei de inspirație religioasă a lui Petre Dulfu și viața exemplară trăită de scriitor constituie o consecință a faptului că îl vedea pe Dumnezeu în toate. Astfel, poezia apărută în “Cronica” (anul II, nr. 46 din 17 noiembrie 1937), intitulată *Îl văd în toate*, oglindește crezul său poetic și ar putea fi socotită ca fiind mărturisirea sa de credință.

Din această creație de factură religioasă răzbate dorința de a-l împăca pe om cu sine însuși și cu Dumnezeu – Arhitectul întregului univers - precum și aceea de a reglementa relația făpturii omenești cu lumea văzută, dar și cu cea nevăzută, mai greu accesibilă.

Precum o călăuză destoinică, părintele *Isprăvilor lui Păcală*, ne însoțește parcă pe fiecare în parte pentru a nu ne pierde în “noaptea iluziilor deșarte”. Ne netezește calea ce duce la cunoaștere și pe care, urmând-o neconținut, putem ajunge la mult râvnita fericire!

Luându-l pe Domnul Hristos, Mântuitorul, drept pildă vie, Petre Dulfu s-a jertfit pe altarul spiritualității noastre românești, iar opera sa, moștenirea pe care ne-a lăsat-o nouă, tuturor, se înalță spre cer aidoma unei columnne fără de sfârșit, răspândind, de-a lungul generațiilor, crâmpie de înțelepciune, bunătate și iubire. Iubirea de neam și de țară a fost cea care a călăuzit pașii tuturor celor care au lăsat o urmă adânc întipărită în Cartea Înțelepciunii poporului român. La șirul acestora se adaugă și cărturarul de pe meleagurile Tohatului, patronul spiritual al Bibliotecii Județene maramureșene. Petre Dulfu a știut prea bine și a dovedit că iubirea de Dumnezeu și iubirea de semeni nu sunt două iubiri separate, ci sunt două fațete ale aceleiași Iubiri.

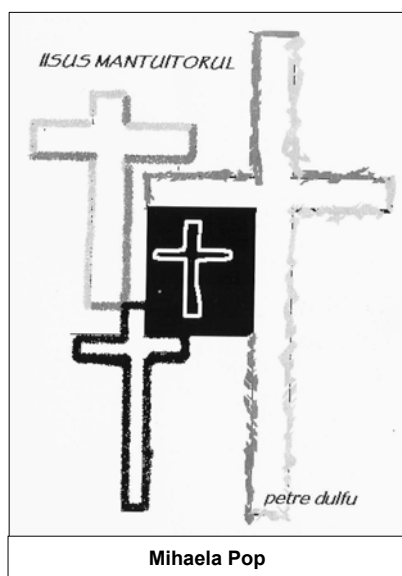

PENTRU UN POET ÎN SĂRBĂTOARE

Pr. conf. univ. dr. Ștefan POMIAN

Lectura versificației evanghelice a poetului Petru Dulfu, fără o te-meinică cunoaștere biblică, pare de o mare simplitate. Motivația ei stă în aspectul direct al comunicării pe care Domnul Iisus o face cel mai ades și pe care poetul o redă cu fidelitate.

Autorul nu face un comentariu, ci doar versifică conținuturi, considerând comentariile apanajul altei categorii de intelectuali, de exemplu: preoții și profesorii teologi.

În prefața volumului «Iisus Mântuitorul» - ediția a IV-a, Sibiu, 1990, după care facem comentariul poeziei «Păstorul cel bun» (p. 131-132) - se arată versificația poetului Dulfu ce este «intim legată de înseși începuturile poeziei în limba română» (p. 5), de unde și versificația ce pare la prima vedere modestă, dar adânc pătrunsă de esența unică a subiectului, care este Domnul Iisus.

Înțelegând că slava subiectului nu poate fi atinsă, nici cuvintele Sale interpretate mitologic, poetul se ferește de a îmbrăca conținuturile în idei proprii, rezumându-se doar la a daui atmosferă spirituală din atmosfera propriului popor unui subiect universal în cer și pe pământ și prin urmare infinit, care nu poate și nici nu trebuie prezentat decât așa precum este El.

Cu toate acestea în umbra cuvintelor se poate întrezări teologia poetului care-l prezintă pe păstor mai întâi ca învățător,

«Zis-a-nvățătorul sfânt»

adică așa precum este El veșnic, Cuvântul ipostatic în care au fost așezate toate cuvintele vie și cuvintele vorbitoare mai înainte de a fi ele obiectiv create în lume, iar atunci când «Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit întru noi» toate întru El au fost reasezate și El este stăpân a toate.

«Eu păstorul cel bun sunt!»

Păstorul nu este aici un cioban, ci Împăratul creației, întru care «era viața» și care «era viața oamenilor» stăpân al vieții și al boldului morții pe care și-o asumă prin chenoza ca smerenie absolută, ca nimeni altul, căci nimeni nu este și nu poate fi ca El, Împărat universal al cerului și al pământului, care are această demnitate ca stare infinită, nu primită prin tocmeală, nici plătită pentru o durată determinată.

*«Un păstor bun straje stă,
Viața pentru oi și-o dă».*

Demnitățile oamenilor sunt vremelnice, și astfel responsabilitățile lor sunt pe măsură. De unde, atunci când teama nu este doar o «pavor sacer», groaza biruie răspunderea și remunerația, iar cel tocmit fuge.

*«Iară cel tocmnit cu plată,
Fuge când vrun lup s-arată;
Turma oilor o lasă...*

Nu-i a lui... puțin îi pasă!»

Nici nu putea face altfel, de vreme ce păstorului împărat i se pregătește jertfa supremă. El singur este în stare și vrednic de ea, căci e domn nu numai al oilor, ci și al vieții ca viață, și al morții ca poartă. Oile toate știu sau vor cunoaște aceasta, doar atunci când vor avea comuniunea cu El, precum o are El cu Tatăl, care în termeni damaschinieni se înțelege ca perihoreză, altfel spus, stare a eternei iubiri.

*«Oile-mi cunosc eu bine,
Dânsele mă știu pe mine,
Cum mă știe tatăl meu,
Și cum știu pe tatăl eu!»*

De bună voie, cel ce se jertfește Tatălui, cu care este «una» împărtășind aceeași dumnezeire, din dragoste se jertfește în locul oilor, cel ce poate copleși cu dragostea sa suferințele jertfei, cel ce este El însuși «iubi-re».

*«Sunt, vă zic, păstorul bun;
Viața pentru oi mi-o pun!»*

Din câți oameni fac pe păstorii, nici unul nu-și depășește turma cu iubirea, poate doar cu pofta. Numai El poate fi înainte, în mijlocul și în urma turmei, transcendând-o totodată. Numai El o are, jertfindu-se pentru ea, se jertfește ca s-o aibă și o cheamă s-o adune în sine, cel pretutindenea.

*«Am și alte oi, departe,
Ce din turmă nu fac parte.
Aduna-le-voi aici,
Glasul meu vor auzi,
Și-o să fie-n viitor
Doar o turmă ș-un păstor».*

El singur cunoaște și alte oi, ce-s departe închise, nu în spațiu, ci în ignoranța lor și vor sta așa până când cuvintele harului vor sparge zăvoarele, vor lumina abisul și cu toiagul dragostei le va aduna, la vremea potrivită de el ca turma să fie întregită, mai înainte de transfigurarea chipului acestei lumi, ca toate oile să fie în pajiștile și-n stâna turmei Sale. «Doar o turmă ș-un păstor».

PRIMĂVARA ÎN NATURĂ ȘI ÎN SUFLETUL OMULUI

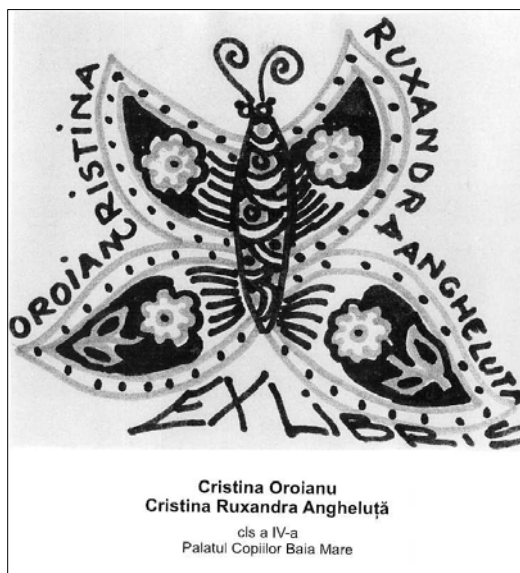
Pr. Ștefan POMIAN

– Lungi și sumbre nopți,
rând pe rând,
luminate doar de albul zăpezilor și de lumina speranței din noi,
trecură tăcute sau vițoroase,
una după alta,
purtându-și greoi mantia zdrențuită,
cu colțișori de sloiuri
și clinchet cristalin de cristaluri de gheață.
– Și pe când încă urmele pașilor
albi sau norioși se mai pot zări aproape și-n depărtări,
de sub covor de frunze moarte
sau de zăpadă ce plânge în bătaia razelor unui soare încă timid,
scot spre lumină capete de sulii,
ce-mpung tăria ca s-o deștepte,
suavele flori de ghiociei și loșcuțe,
secundate aproape de viorele
și toporași.

– Când le vezi
 nu-ți vine să crezi
 că iarna,
 deși trecută,
 e încă
 atât de aproape...
 – Nici nu așteaptă fâlfâit de aripi călătoare,
 strigăt bucurios de păsări ce-și cheamă din depărtări
 locurile în toamnă lăsate,
 că omul – cu unealta-i ca o haină de piele
 cusută de ființa lui
 de însuși Dumnezeu pe când se plimba pentru ultima dată,
 în răcoarea serii,
 prin Raiul Evei și al lui Adam
 – iese brăzdând pământul,
 ca apele
 năvalnic, ca un Dragobete,
 să curgă la vale,
 lăsând în urmă un pământ netrezit încă
 din odihna iernatică
 și leneș...
 ce suspină sub plugul brăzdar.
 – Din veliști de vremi,
 cu ochii spre cer,
 omul civilizat oprește în rugă timpul în loc,
 oferind Dumnezeului său ofranda mulțumirii c-a răzbit din nou
 la viață.
 – Dinspre soare răsare
 și până la zenitul aurorelor boreale
 veac după veac
 s-a făcut acest popas,
 mereu,
 mereu,
 de sărbătoare,
 pentru un nou început.
 E din nou primăvară
 în natură
 și-n sufletul meu.

Baia Mare, 09.03.2006

PETRE DULFU ȘI REVISTA “TRANSILVANIA”

Ioana DRAGOTĂ

Biblioteca Județeană “Petre Dulfu” deține colecția aproape completă a revistei “Transilvania” (1868-1946). De-a lungul timpului, bibliotecarii Serviciului bibliografic și ai Secției Colecții speciale s-au străduit să extragă din ea informațiile ce țin de bibliografia locală, alcătuind valoroase baze de date. Alăturându-mă acestui demers și pentru a onora, prin mijloace specifice, personalitatea lui Petre Dulfu, am căutat să identific legăturile pe care le-a avut cu această revistă atât de importantă pentru viața culturală a Transilvaniei.

Iată rezultatele obținute:

Lenea este începutul răutăților : (Discurs pentru popor, din ocasiunea adunării gen. ținute de despărțăm. Cerc. X al “asociațiunei rom. transilv.” la Budatelecu în 10 Septembrie 1877) / Petru Dulfu. În “Transilvania”, An XI, nr. 5, 1 martie 1878, p. 57-58.

Pornind de la proverbele populare care subliniază efectele devastatoare ale lenei

în viața oamenilor, Petre Dulfu pune în discuție faptul că poporul român este considerat leneș de către străini, dată fiind starea de înăpoiere și sărăcie în care se găsește. El arată că situația economică și culturală precară a românilor are explicații istorice obiective și consideră că, la momentul respectiv, există condiții ca această stare de lucruri să fie depășită: “[...] *dacă nici de astăzi înainte nu ne vom sili din toate puterile ca prin lucru și sânguință să ne croim o soartă mai fericită, atunci străinii vor avea tot dreptul dacă ne vor socoti leneși și ne vor disprețui.*”

În condițiile în care și azi imaginea României în lume este un subiect de nemulțumire, să vedem remediile propuse Petre Dulfu, acum aproape 130 de ani: “*Dela noi atârnă ca judecata rea ce și-au format străinii despre noi să se schimbe cât de în grabă în alta mai favorabilă. Dela zelul și sânguința noastră a tuturor atârnă ca să ne arădăcăm cât de în grabă din starea în care am fost și suntem, la o treaptă mai înaltă a culturii și fericirii, unde se află și alte popoare.*”

Dar aceasta vom putea s-o ajungem numai prin sânguință îndoită întreită! Sânguința ne va câștiga avere, prin avere ne vom câștiga știință, iar fără știință nu poate să mai trăiască nici un popor! [...] Lenea este rușine și moarte sigură pentru orice popor, iar lucrul este viață și onoare.”

Apa vie : [poezie] / P. Dulfu. În “Transilvania”, An 58, nr. 8-9, aug.-sep. 1927, p. 315-317.

Petre Dulfu : [articol omagial cu ocazia sărbătoririi lui Petre Dulfu în anul 1927]. În “Transilvania”, An 58, nr. 8-9, aug.-sep. 1927, p. 317-320 : [foto].

Articolul merită reproduș integral, atât pentru faptul că reflectă felul în care era

perceput Petre Dulfu de către contemporanii săi, cât și datorită unor contribuții bibliografice pe care le aduce:

Petre Dulfu

“Ceea ce s-a înfăptuit prin arme nu se va putea întări și păstra decât prin cultură”. (Din vorbirea sărbătoritului, în 29 Mai, 1927).

Un dascăl vrednic, și nu numai un dascăl, care a crescut viitori dascăli, în decurs de 40 de ani, la școala normală de învățători și la școala normală de fete “Elena Doamna” din București, ci un dascăl al poporului românesc dela țară, a fost sărbătorit, precum se cuvine, din prilejul retragerii sale dela catedră.

Societatea noastră culturală își ține de datorie să sărbătorească și ea, pe calea aceasta, pe dl. Petre Dulfu, fiindcă dsa a fost unul din acei scriitori români, cari au înțeles farmecul ce zace în poezia populară și a dat la iveală prețioase opere pentru popor, în stil popular, contribuind în mare măsură la răspândirea gustului de cetit la poporul nostru. Când se numesc cei mai buni scriitori români pentru popor nu poate lipsi, lângă Creangă, I. Pop Reteganul, I. Agârbiceanu etc., numele lui Petre Dulfu, îndrăgit de întreaga suflare românească dela sate.

Dovada cea mai bună despre importanța scrierilor populare ale jubiliarului este faptul că din cele 16 lucrări pentru popor s-au răspândit până acum (1927) peste 300.000 ex., pretutindeni unde se vorbește românește (v. “Omăgiu”, pag.22). Din “Isprăvile lui Păcală”, care a apărut în volum pentru întâia oară în 1895, s-a vândut din Sept. până în Iunie întreagă ediția I, de a trebuit să se tipărească repede o ediție populară (v. Biogr. În “Bibl. P. toți”, la “Legenda țiganilor”). Astăzi a ajuns “Păcală” la ediția a X-a, o ediție cu care nu se pot lăuda multe cărți românești.

Trebuie să auzi hohotele de râs sănătos din prilejul lecturii în fața poporului a cânturilor din “Isprăvile” năzdrăvanului Păcală, erou popular, ca să pricepi cât de mare este influența acestei cărți. Un tânăr membru al “Astrei” noastre ne povestea că bacia dela stână și sătenii dintr-un sat îl ascultau cu răsuflarea reținută când le-a cetit,

în vacanță, această fericită plăsmuire, îmbinată din spiritul poporului românesc și colaborarea isteasă a scriitorului român. Și ca tânărului cetitor se va fi întâmplat și altor mii și mii de cetitori, spre binele literaturii românești, fiindcă cetitorii aceștia au fost doară pionierii scrisului românesc.

Fericitul scriitor s-a născut în jud. Sălaj, în 10 Martie 1856, în comuna Tohat și a trecut de tânăr în România, ca institutor conștiincios.

Să înșirăm publicațiile pentru popor, scrise de dl. P.D.: 1894 Isprăvile lui Păcală, 1895 Legenda Țiganilor, 1902 Folioasele învățăturii, 1909 Snoave, 1910 Cântece și povești, 1913 Gruia lui Novac, 1919 Visuri împlinite, 1919 Povestea lui Făt Frumos, 1920 Faptă și răsplată, 1921 Isus Mântuitorul, 1922 Dzeu și oamenii, 1923 Odinioară și Ion Săracul, 1924 Păcală argat, 1925 Răsbunarea Lenușei, 1926 Zâna Florilor. În toate domnește o versificație ușoară, apropiată de baladele și cântecele populare, un spirit de observație vioi, un curs ademenitor, care te invită să citești lucrarea până la sfârșit.

Dl P. D. a scris și cărți de școală valoroase. În 1889 a tipărit o “Etică sau morală filosofică” (acum într-a 2 ed.), în 1890 “Noțiuni de estetică”. Manualele dsale, abecedare, cărți de citire, aritmetici, geografii, sunt introduse în toate școalele. În multe și însemnate reviste pedagogice a publicat studii valoroase, în: “Educatorul”, “Lumina pentru toți”, “Revista pedagogică”, “Revista învățătorilor și învățătoarelor din România”, “Rev. gen. a învățământului”, “Ideea”, “Educația” etc. “Familia”, “Șezătoarea”, “Amicul Familiei”, “Cărțile sateanului român” din Transilvania au avut prețioasa sa colaborare, ani îndelungați. În anii mai tineri a tradus în limba maghiară câteva poezii din Alecsandri, iar din Euripide a tradus “Ifigenia în Aulida” și “Ifigenia în Taurida”, câpătând un premiu din partea Acad. Rom.

Ni se spune că în viața autorului i-a servit ca model Pestalozzi și Salzmann, autorul “Cărticicii furnicilor” (pe care a și tradus-o în rom.). Ca o furnică a adunat dl P.D. mierea spiritului românesc sănătos, dela țară și a depus-o în faguri bineconstruiți și dacă a

ajuns la “Visuri împlinite” n-avem decât să ne bucurăm cu toții. O viață plină ca a dsale, cuprinsă de bunătate, de milă, de compătimire, de punctualitate – calități, vai, atât de rare în ziua de astăzi, - merită să-și afle apogeul într-o sărbătorire ca cea de astăzi.

Aproape nu trece săptămână să nu primim la “Astra” din Sibiu câte o scrisoare cu litere mai sugubețe, dar compusă de câte un suflet cu atât mai prețios, scrisoare, în care suntem rugați să trimitem nutremânt sufletească pe sate: “Isprăvile lui Păcală”, “Gruia lui Novac” de P. Dulfu. Ca să poți vorbi astfel poporului cum o face dl. D. e un mare merit. Ar trebui să avem acum nu unul, ci 20 de Petre Dulfu, în România întregită.

Dl Petre Dulfu să trăiască! Să ne mai dea cât de multe cărți prețioase!

După cum reiese și din articolul reprodus, ASTRA a avut un rol important în răspândirea lucrărilor lui Petre Dulfu în Transilvania. În Colecția “Biblioteca Poporală a Asociațiunii” a fost editată, în două părți, lucrarea “Din Isprăvile lui Păcală”, menționată în:

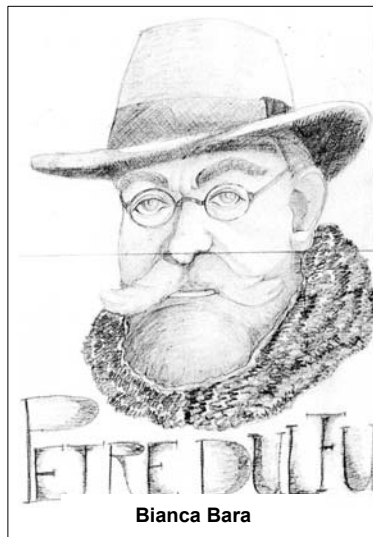
“Biblioteca Poporală a Asociațiunii”. În “Transilvania”, An 43, nr. 6, nov.-dec. 1912, p. 582: “În anul 1912 au apărut broșurile: [...] Nr. 14. Din Isprăvile lui Păcală. De P. Dulfu. Povestiri vesele, din cari se pot lua și învățături frumoase pentru viața de toate zilele. [...] În anul 1913 vor apărea următoarele broșuri: [...] În Martie Nr. 25. Isprăvile lui Păcală, partea a II-a de P. Dulfu.”

Biblioteca Poporală a Asociațiunii. În “Transilvania”, An 44, nr.3, mai.-iun. 1913, p. 191: “Biblioteca Poporală a Asociațiunii cuprinde în anul 1913 următoarele broșuri: [...] În Martie Nr. 25 Isprăvile lui Păcală, partea a II-a de P. Dulfu.”

Din **Raportul general al comitetului central al “Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” către adunarea generală convocată în Blaj, la 28 și 29 August 1911. Anexa IV. Prelegerile populare ținute în cursul anului 1910.** An XLI, Partea oficială, nr. 4 jubilar, iul.-aug. 1911, p. 536-544, aflăm că în despărțământul Săliște, comuna Orlat s-au făcut «cetiri din

“Isprăvile lui Păcală” de I. [sic!] Dulfu», de către Leon Maior, învățător.

De asemenea, în “Transilvania”, An LIII, nr. 10, oct. 1922, p. 27-28, suplimentul muzical, este publicată partitura **Dor de sat** [Poezie de P. Dulfu; Muzică de A. L. Ivela; Din colecția de coruri Editura Jean Feder, București].

O succintă prezentare a lucrării **Păcală argat** găsim în “Transilvania”, An 56, nr.5-6, mai.-iun. 1925, p.215-216:

«“Păcală argat”, comedie populară cu cântece, în 4 acte de Petre Dulfu. (București, Edit. “Cartea Românească”, 1924, 20 Lei). După broșura dlui Visarion – este broșura dlui Dulfu o plăcere. Nu e literatură curată, nici nu vrea să fie. După cum Alecsandri se trudea să dea poporului de pe vremea sa “Piatra din casă” sau pe “Cinel-Cinel”, conștiu fiind că nu oferă cine-știe ce operă de artă, dar că ajută poporului dela sate în dragostea sa pentru teatrul sătesc, așa dl P. Dulfu, acum.

Păcală este Păcală al nostru, de prin poveștile și snoavele populare. Ajunge în casa românului Marin, plugar cu dare de mână, și se bagă argat pe nimica, promițând să rămână până ce vor “urla lupii în vatră”. “Holteiul tomnatic” Ioan Morar dă târcoale Săftichii, nevastii lui Marin, și Păcală vrea să le vină de hac, fiindcă Ioan promisese văduvii tinere Stanca căsătoria. Cum le joacă renghiul Păcală, cum îl opărește pe Ioan în casa lui Marin, cum mânâncă cu stăpănu-său

mâncarea minunată la câmp, pregătită pentru Ioan, și cum iau lumea în cap: Ioan speriat că l-a descoperit bărbatul, Marin speriat că i s'a aprins casa, cum baba Chiva fierbe beutura adormitoare, pe care i-o fură Păcală și bărbatul cu Păcală îi prind pe îndrăgostiți în odaia proprie, de-i amenință cu o chelfăneală de nu se vor îndrepta, iar Ioan se dă împăcat, luând pe văduvioara de nevastă, iar pe Safta cu bărbatul ei de nași (!) – e descris în colori vii, firește, puțin adâncite din punct de vedere psihologic, dar potrivite să provoace ilaritatea în auditorul dela sate.

Autorul a ocolit cu succes scenele cari ar putea fi tratate à la Boccaccio. Va atârna și dela diletanți sau actori ca în unele scene să nu fie subliniate notele erotice, ceeace ar demoraliza publicul din săli.

6 persoane principale, 3 femeiești, 3 bărbătești, 3 secundare. În cor fete, flăcăi, copii. Scena simplă: odaie țărănească și câmp deschis. Despărțămintele noastre se vor putea folosi de piesă la sate.

Dl Dulfu ne-a dovedit de multe ori că se pricepe să scrie pentru popor. "Isprăvile lui Păcală" au ajuns la ediția a IX-a. Altele îi urmează.»

Faptul că această piesă de teatru a fost într-adevăr pusă în scenă de formațiile de amatori este confirmat de articolul: **Piese teatrale, vrednice de jucat : (cu repertoriul teatrului de diletanți din desp. jud. Sibiu)**, semnat de Horia Petra-Petrescu și publicat în "Transilvania", An 66, nr. 6, nov.-dec. 1935, p. 386-394, în care se menționează că printre piesele cele mai jucate în intervalul 1934-1935 se numără și "Păcală argat", cu două reprezentatii.

Petre Dulfu mai este menționat în articolul dedicat activității societăților de lectură ale elevilor români de la gimnaziile din Oradea, Satu Mare și Baia Mare:

Ecoul poeziei lui Vasile Alecsandri în nord-vestul Ardealului / Vasile Scurtu. În "Transilvania", An 72, nr.4, iun. 1941, p. 299-303: «La ședințele Societății de lectură din Baia Mare, opera lui Alecsandri s'a bucurat de o atențiune mai mare. [...] Iată, în ordine cronologică, ce s'a recitat și cântat din opera lui Alecsandri la ședințele acestei societăți. [...] În 6 Iulie 1873 Petre Dulfu din

cl. V-a recitează poezia "Dragos". [...] În 21 Dec. 1873 Petre Dulfu a recitat poezia "Strigoiul" [...] la 25 Aprilie 1874 Petre Dulfu recitează poezia "Strigoiul" [...] În ședințele și manifestările Societăților de Lectură amintite, poeziile lui Alecsandri au exaltat și frământat sufletele tinere ale unei generații, care a știut să-și facă datoria către neam. Aceste versuri și cântece au răscolit și trezit din amorțeală sufletele românești la un hotar al neamului nostru, unde se simțea mai multă nevoie de aceasta.»

După cum reiese și din articol, poeziile lui Vasile Alecsandri erau frecvent recitate în ședințele Societății de lectură din Baia Mare. Exista o dorință expresă de promovare a operei acestuia în rândul elevilor băimăreni, poetul fiind receptat ca un simbol național. Urmele lăsate în conștiința elevilor pot fi bănuite. Este foarte probabil să existe o legătură între aceste manifestări culturale și faptul că, ajuns la maturitate, Petre Dulfu alege opera lui Vasile Alecsandri ca temă pentru teza sa de doctorat: **Alexandri Vazul "Működése a román irodalom terén"**¹.

Că Petre Dulfu a rămas legat sufletește de Societatea de lectură stă mărturie și lucrarea deținută de biblioteca noastră:

Noțiuni de estetică pentru Clasa V-a a Institutelor pedagogice și Externatelor secundare de fete : (Conform programei în vigoare) / de P. Dulfu. - București : Tipografia Thoma Basilescu, 1891.

Pe pagina de titlu ea poartă următoarea dedicație autografă:

"Pentru Biblioteca Societății de lectură / a Liceului din Baia Mare. / Donație din partea autorului. / 4/IX 1932 P. Dulfu".

¹ Traducerea în limba română a acestei lucrări - "Activitatea lui Vasile Alecsandri pe tărâmul literaturii române" - o datorăm colegei noastre Ana-Maria Brezovszki și a fost editată de Biblioteca Județeană "Petre Dulfu", cu prilejul aniversării a 150 de ani de la nașterea autorului.

UN SUBIECT DE INTERES PENTRU PETRE DULFU: ISTORIA POPORULUI ROMÂN

Dorina CADAR

Nu se poate spune despre Petre Dulfu că a făcut cercetări în domeniul istoriei, dar distinsul intelectual transilvănean nu putea rămâne indiferent la problemele sociale și politice ale vremii sale.

Atenția i-a fost atrasă de o societate maghiară ce s-a înființat în anul 1880 în Deva, capitala districtului Hunedoara. Petre Dulfu remarcă faptul că societatea respectivă funcționa într-o zonă de mare valoare istorică și arheologică pentru poporul român, în apropiere aflându-se vechile ruine ale Sarmisegetusei, fosta capitală a Daciei, acesta fiind unul dintre ținuturile cele mai bogate în antichități și monumente istorice. Societatea era sprijinită moral și material de autoritățile publice ale districtului, dar și de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice de la Budapesta.

Fiind vorba de o zonă locuită în majoritate de români, membrii societății respective trebuiau să se ocupe vrând-nevrând, în scrierile lor, de trecutul istoric al poporului român. Dar punctul lor de vedere nu era unul obiectiv. Ei priveau lucrurile, după cum con-

stată Petre Dulfu, “dintr-un punct de vedere specific maghiar”.

Petre Dulfu nu a intrat în polemică pe această temă, dar, în anul 1885, a publicat în “Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie”, un articol intitulat *Societatea Istorică și Arheologică din districtul Hunedoara*, articol în care face o prezentare a activității societății respective și a teoriilor pe care reprezentanții acesteia le promovau în diverse lucrări.

Astfel, autorul articolului afirma că în anul 1880, la 1 decembrie, cu ocazia celei de-a doua Conferințe a Societății, ce a avut loc la Deva, d-l Solyom-Fekete spune, în introducerea lucrării sale: “unii dintre concetățenii noștri români găsesc o mare plăcere în basme. În loc de a-și da osteneala să adune date istorice, ei visează și plăsmuiesc la poezii. O astfel de poezie este după a mea părere, și aserțiunea că românii care se găsesc azi în comitatul Hunedoarei ar fi locuit fără întrerupere de la Traian până în zilele noastre aceste ținuturi, și că, românii prin urmare ar fi locuitori mai vechi ai acestui district, decât maghiarii”. Autorul încearcă să aducă dovezi în sprijinul teoriei sale, dar nu reușește să convingă cu nimic, spune Petre Dulfu, neavând nici un document serios, totul reducându-se la pură teorie.

Un articol asupra căruia se oprește Petre Dulfu, este cel publicat în volumul al doilea al *Analelor Societății*, scris de Szots Sandor, intitulat *Așezarea românilor în Deva*. Autorul era protopop al maghiarilor reformați din Deva, și ne arată, bazându-se pe vechi acte oficiale găsite în arhiva bisericii reformate din Deva, că în acest oraș, unde azi românii formează majoritatea covârșitoare a locuitorilor, prin secolul al XIV-lea nu se afla

nici un suflet de român. Abia pe la începutul secolului al XVII-lea, pe timpul domniei lui Gabriel Bethlen, s-au așezat în Deva 4-5 familii de români care mai apoi, înmulțindu-se, au cerut, pe la 1640-1645, și au obținut de la autorități voia de a-și construi biserică în acest oraș. Concluzia: maghiarii sunt locuitori mai vechi decât românii, iar aceștia din urmă sunt niște venetici.

Totuși, numărul românilor este dominant. În 1882 erau, în districtul Hunedoarei, 311 școli rurale: 48 maghiare, două germane, 239 române, cinci cu limba de propunere germană și maghiară și 16 cu limba de propunere maghiară și română. Școlile românești, toate, fără excepție, au fost înființate și susținute de poporul român.

În anul școlar 1880-1881 au umblat la școală, în districtul Hunedoarei, 20.148 de copii, dintre care: 1.566 maghiari, 868 germani și 17.703 români.

Petre Dulfu nu comentează aceste date, se rezumă doar la a constata că predominant în cercetările membrilor Societății istorice și arheologice din Deva este, *precum se vede, de-a combata continuitatea elementului român în Dacia, și de a prezenta pe maghiari drept cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei*. Acest articol, scris de remarcabilul profesor și scriitor maramureșean, avea menirea de a atrage atenția factorilor responsabili că activitatea societății merită și trebuie să fie urmărită în continuare cu toată atenția.

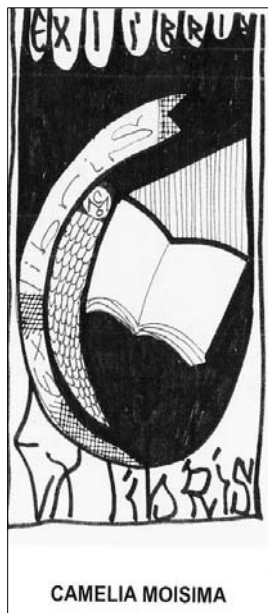
Ionică Bârne

cls a IX-a
Palatul Copiilor Baia Mare

PETRE DULFU – TRADUCĂTORUL

Lia SABĂU

Personalitate complexă și completă, om luminat și cu știință de carte, cunoscător de limbi clasice și moderne, nu se putea ca Petre Dulfu să nu contribuie la „luminarea poporului” și prin traducerea din limba greacă a două dintre cele mai bune producții literare ale lumii clasice, și anume tragediile *Ifigenia în Aulida* și *Ifigenia în Taurida*, ambele avându-l ca autor pe Euripide.

Așa cum Petre Dulfu însuși susține, textul grecesc de care s-a servit în traducerea *Ifigeniei în Aulida* „este cel publicat de librăria Hachette & C-ie din Paris, însoțit de două traducții franceze în proză”. A mai consultat „traducerea în franceză, tot în proză, a lui Emile Pessoneaux, traducerea în germană a lui I. Minckwitz și cea maghiară a lui Radó, ambele în versuri albe”. În ceea ce privește traducerea *Ifigeniei în Taurida*, Petre Dulfu a urmat „textul original publicat de asemenea

de librăria Hachette & C-ie, în conformitate cu edițiunea lui H. Weil”, consultând – din nou – „traducerea franceză, în proză, a lui Emile Pessoneaux, traducerea germană în versuri albe a lui Paul Martin și pe cea maghiară, de asemenea în versuri albe, a lui Josef Kempf”. Opera tradusă a ieșit de sub tipar – prima în 1879 sub titlul „*Ifigenia în Aulida: Tragedie în 5 acte/ Euripide; Tradusă în versuri de Petre Dulfu. – Cluj : Edițiunea ‘Amicului Familiei’, 1979*”, iar a doua – în 1880, sub titlul „*Ifigenia în Taurida: Tragedie în 5 acte. Continuarea tragediei ‘Ifigenia în Aulida’/ Euripide; Tradusă în versuri de Petre Dulfu. – Gherla : Imprimeria ‘Georgiu Lazăr’, 1880*”.

Citind cele două traduceri, nu putem să nu ne gândim la măiestria de care a dat dovadă traducătorul și, în același timp, nu putem să nu ne mirăm de cât de modern este acest om. Consultând *Carta Traducătorului* (document aprobat de Congresul de la Dubrovnik din 1963 al Federației Internaționale a Traducătorilor, modificat ulterior la Oslo în 9 iulie, 1994), nu putem să constatăm decât că Petre Dulfu – în materie de traducere – a fost un vizionar.

Printre altele, *Carta* spune că „*traducerea, fiind o activitate intelectuală al cărei obiect este transferul de texte literare, științifice sau tehnice dintr-o limbă în alta, ea va fi făcută întotdeauna cu întreaga responsabilitate a traducătorului*”. Petre Dulfu și-a luat această responsabilitate. În al doilea rând, se mai menționează că „*fiecare traducere va fi credincioasă originalului, redând exact ideea și forma acestuia*”; DAR: conform vorbeii care circulă printre traducătorii moderni – “mai bine frumoasă și infidelă decât fidelă și urâtă” –, traducerea *exactă* nu trebuie

confundată cu traducerea *literală*, *ad literam*, fidelitatea traducerii neexcluzând unele modificări necesare al căror scop este acela de a reda într-o altă limbă și într-o altă cultură (în cazul nostru – cea română) forma, atmosfera și sensul lăuntric al operei și mesajului original. Petre Dulfu explică el însuși – exercițiu pertinent și didactic – calea aleasă pentru a oferi culturii române spre înțelegere două dintre „cele mai frumoase drame ale antichității”: „*Acțiunea, pentru a fi pricepută mai bine de cetitorii de astăzi, am împărțit-o în acte și scene, și am însoțit-o și de indicațiunile scenice trebuitoare (deși aceste lucruri lipsesc din textul original), luându-mă în privința aceasta după exemplul lui I. Minckwitz și al altor traducători moderni*”, lucru, de altfel, extrem de util în procesul dramatic. Căci – căutând informații în ceea ce privește reprezentările scenice ale *Ifigeniei în Taurida*, spre exemplu, am constatat plină de uimire că cele mai multe au fost cele după textul tradus de Petre Dulfu:

- în 4.12.1946, Premiera la Teatrul Național “I. L. Caragiale” din București, în regia lui Gabriel Negry;
- în 30.09.1964, Premiera la Teatrul Național „M. Eminescu” din Timișoara, în regia lui Ianis Veakis;
- în 31.07.1973, Premiera la Teatrul Național din Constanța, în regia lui Gheorghe Jora.

N. Quintescu, referentul comisiei de acordare a premiilor Academiei spune în 1903, referitor la modul în care opera euripidiană a fost tradusă de Dulfu:

„Negreșit... traducțiunea d-lui Dulfu este liberă, lucru care nici nu se poate altfel, nici când avem de-a face cu un prozator, și încă mai puțin cu un poet, dacă nu vrea cineva să se expună în a produce o lucrare informă, dizgrațioasă și silită... (n.n. – a-propo de urâtele fidele...)... Autorul *Ifigeniilor* ... a înlocuit veșmântul graiului elen cu ceea ce îi trebuia limbii noastre și era reclamat de geniul ei...”

Și, nu în ultimul rând, Carta traducătorului susține puternic ideea că „*traducătorul trebuie să aibă cunoștințe solide vizavi de limba și de cultura din care traduce și trebuie să stăpânească la perfecție limba și cultura în care traduce*”. În privința acestui lucru, Petre Dulfu se ridică la nivel de maestru. Cunoscător de limbă latină și greacă, de franceză, germană și maghiară, cu o cultură vastă, posedând arta oratoriei, iar în privința limbii – un simț arhitectonic deosebit, „molipsit de patima literaturii” (cuvintele-i aparțin) Petre Dulfu posedă cunoștințe desăvârșite ale celor două culturi și limbi (greacă și română), la care se adaugă talentul său poetic și cel dramatic, incontestabile de altfel, care transformă traduceriile celor două opere euripidiene în adevărate opere de artă literară. Nu degeaba Academia Română – al cărei membru a devenit în 1911 – îi acordă lui Petre Dulfu Premiul cel mare, în 1903, pentru desăvârșirea celor două traduceri, considerate unele dintre cele mai bune traduceri făcute la vremea respectivă pieselor lui Euripide. Și nu degeaba, același N. Quintescu spune cu această ocazie:

„Într-adevăr, dacă reproducerea faptului intelectual al unei lumi cu totul alta prin caracterul ei, ca despărțită de lumea modernă prin atâtea serii de veacuri, este în sine însăși o întreprindere greu de efectuat, această greutate crește în proporțiuni mai mari, când sarcina, luată pe umeri de cineva, este din domeniul poeziei, și încă din al dramei, producțiunea cea mai înaltă a inspirațiunii poetice – unde, pe lângă redarea fondului, se adaugă lupta cu forma atât de artistică, cu deosebire a părții lirice a corurilor [...].

Felul și oarecum caracterul versificațiunii, cu care poetul nostru traducător a înlocuit pe cea a poetului elen, a pus în același timp în lumină și limba ce mănuieste dânsul, limbă frumoasă și corectă, fără nici un amestec de provincialisme, fără nici o exagerare în sens arhaic ori purist, limbă cu adevărat literară, care ci-

tind-o îți deșteaptă o adevărată plăcere...[...]

Ne putem mândri cu o asemenea traducere, una dintre cele mai bune cu care s-a înzestrat până astăzi literatura română, din poezii antichității clasice...”

Spiritul său didactic, formația de om de cultură aleasă nu l-au lăsat pe Petre Dulfu, pe lângă notele la traducere, făcute la finalul lucrării – pentru o mai bună înțelegere a ope-

rei lui Euripide – să nu dea și informații clare și pertinente despre părinții dramaturgiei antice, Eschil, Sofocle și Euripide, ca apoi să intre și în amănunte biografice în ceea ce-l privește pe autorul *Ifigeniilor*. Idei clare, cunoștințe adânci ale tragediei grecești. O traducere excelentă, modernă și azi. O personalitate intelectuală complexă și completă. O capacitate de adaptare deosebită, ceea ce numai mințile luminate au.

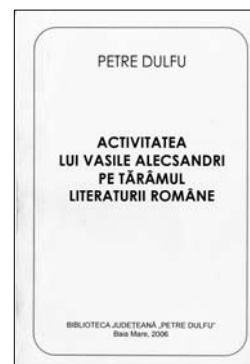
Într-un cuvânt, **Petre Dulfu**.

CUVÂNTUL TRADUCĂTORULUI

Ana-Maria BREZOVSKI

DULFU, PETRE. Activitatea lui Vasile Alecsandri pe tărâmul literaturii române : [teză de doctorat] / Petre Dulfu ; Traducere din limba maghiară de Ana-Maria Brezovszki ; Cons. edit. Laura Temian. – Baia Mare : Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2006. – 127 p.

Traducerea de față – prima în limba română – are la bază textul maghiar al tezei de doctorat în litere și filosofie a lui Petre Dulfu **Alexandri Vazul mŭködése a román irodalom terén**, apărută la Cluj, în anul 1881.

Alegerea acestei teme pentru teza de doctorat a tânărului absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj nu este întâmplătoare. Dulfu a îndrăgit opera lui Vasile Alecsandri încă din timpul studiilor liceale de la Baia Mare. Ajuns student la Cluj, l-a avut ca profesor pe Grigore Silași, mare admirator al lui Alecsandri și mai ales a colecției sale de „Poesii Populare ale Românilor”.

Vasile Alecsandri era considerat, la vremea respectivă, cel mai mare poet român. Era apreciat în Transilvania, dar ajunsese să fie cunoscut și în Austro-Ungaria, în urma succesului repurtat la Montpellier, unde a obținut premiu pentru poezia „Cântecul gîntei latine” (în 1878).

Prin teza sa de doctorat Petre Dulfu a dorit să facă cunoscută publicului maghiar, căruia îi lipsea o lucrare monografică în această limbă, personalitatea și opera lui Alecsandri, „regele poezilor români”. În introducere Dulfu spune: „Înainte de a face analiza activității poetice a lui Vasile Alecsandri și de a-i scoate în evidență meritele, conform cu scopul acestei lucrări, consi-

der că este necesar să aruncăm o privire fugitivă asupra trecutului creației poetice românești, a momentelor ei mai importante și a stării ei dinainte de Alecsandri”.¹

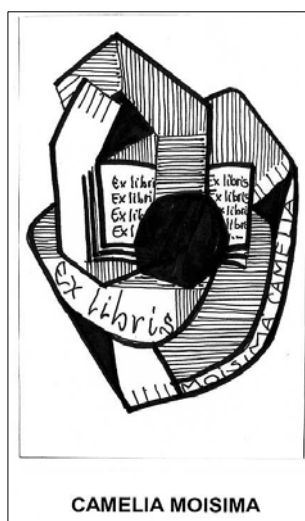
Dulfu și-a structurat materialul în nouă capitole bine orânduite: I. Introducere: Scurt istoric al literaturii poetice românești; II. Scurtă biografie a lui Vasile Alecsandri; III. Opera lui Alecsandri; IV. Poeziile originale ale lui Alecsandri: Poeziile lirice; V. Poeziile epice; VI. Pastelurile; VII. Despre teatrul lui Alecsandri: Comediile; VIII. Despot-Vodă; IX. Alecsandri ca lingvist. La sfârșitul lucrării, într-o „Anexă”, sunt cuprinse 12 din poeziile lui Alecsandri, traduse în limba maghiară. Prima poezie este „*Cântecul gînteii latine*” în limba română, franceză, italiană și două variante în limba maghiară (realizate de Iosif Vulcan și Rápolty Károly). Celelalte poezii incluse sunt: *Stelele*, *Dorul românei*, fragmente din *Hora*, *Soarele și luna* (tradusă de Ács Károly), *Legenda Ciocârliei*, *Biserica risipită*, *Viscolul*, *Sania*, *Gerul*, *Miezul*

¹ Dulfu, Petre. Activitatea lui Vasile Alecsandri pe tărâmul literaturii române. Baia Mare : Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2006, p. 7-8.

iernei, *Oaspeții primăverii* (traduse de Petre Dulfu).

Lucrarea lui Dulfu a fost cunoscută de Alecsandri, care și-a exprimat regretul că nu o poate citi, necunoscând limba maghiară. Presa literară și ziarele vremii din Transilvania și Austro-Ungaria (*Vasárnapi Újság*, *Pesti Hirlap*, *Arad és Vidéke*) au semnalat apariția acestei importante lucrări, recunoscându-i valoarea.

În enciclopedia de mare întindere „*A Pallas Nagy Lexikona*”, apărută la Budapesta în 1893, lui Alecsandri i se consacră aproape o pagină și jumătate, iar Petre Dulfu este menționat ca autor al singurei lucrări monografice dedicate marelui poet.

Această lucrare are o ciudată particularitate. A fost scrisă în limba maghiară de către un autor care aparține spațiului de creație românesc. Însă Dulfu a fost un bun cunoscător al limbii și literaturii maghiare, iar lucrarea pe care a realizat-o dovedește din plin acest lucru. Ea este scrisă într-o frumoasă limbă literară maghiară. Stilul lui Dulfu este simplu, clar, natural.

„Petre Dulfu a dovedit în această lucrare calitățile unui cercetător atent, a folosit o bibliografie bogată la vremea respectivă analizând nu numai lucrările lui Alecsandri ci și ale poezilor români contemporani cu el și ale unor poeți maghiari.”²

² Temian, Laura. *Petre Dulfu : Contribuții bibliografice și documentare*. Baia Mare : Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2003, p. 62.

Cu toate meritele lucrării lui Dulfu despre Vasile Alecsandri, ea a fost uitată de critici și nu a fost până acum tradusă integral în limba română. Doar câțiva cercetători aplecați asupra operelor lui Dulfu i-au acordat atenție și au scris câteva studii interesante și valoroase despre lucrare. Trebuie să-i amintim pe Petre Pușcașu³, Tănase Filip⁴, Rácz Albert⁵, Laura Temian⁶.

„Monografia lui Dulfu... este o carte accesibilă și valoroasă. Nu numai datorită limbajului ei extrem de frumos și de un înalt nivel artistic, ci și concluziilor sale, în majoritatea lor valabile și azi.”⁷

Acum s-a tipărit pentru întâia oară această lucrare, într-o traducere care s-a străduit să păstreze forma originalului, tinzând să reoglindească ideile lui Dulfu îmbrăcate în haina limbii române.

În această traducere numele autorilor români, numele lui Alecsandri (ortografiat de Dulfu *Alexandri*), notele și citatele au fost adaptate sistemului grafic și fonetic al limbii române contemporane.

La sfârșit am inclus o anexă a traducătorului cuprinzând traducerea unor texte din lucrarea lui Dulfu (în limba latină și italiană) netraduse.

Doresc să închei această prezentare cu cuvintele lui Dulfu, care spunea: „... o traducere, se știe, numai foarte rar, sau mai bine zis: niciodată nu redă toată frumusețea originalului”.⁸

³ Pușcașu, Petre. Vasile Alecsandri și Petre Dulfu. *Buletin științific, Seria A, Filologie*, Baia Mare, 1971, p. 171-178.

⁴ Filip, Tănase. *Petre Dulfu și răspândirea operei lui Vasile Alecsandri în limba maghiară*. În: Gheorghe Pop la ceas aniversar. Baia Mare : Editura Universității de Nord, 2001, p. 115-121.

⁵ Rácz Albert. *O monografie despre Alecsandri în limba maghiară*. Maramureș, dec. 1975, p. 10.

⁶ L. Temian, op. cit., p. 62-63.

⁷ Rácz Albert, op. cit.

⁸ P. Dulfu, op. cit., p. 39.

PETRE DULFU ÎN BIBLIOTECILE LUMII

Ana GRIGOR și Florina VANCIU

Accesul nelimitat la informație prin Internet ne-a oferit ocazia de a cerceta care biblioteci din lume dețin lucrări ale lui Petre Dulfu. Aceasta s-a realizat studiind site-urile bibliotecilor și utilizând cataloagele on-line ale acestora. Pe lângă descrierile bibliografice ale scrierilor lui Petre Dulfu, vom prezenta sumar și bibliotecile în care se găsesc acestea. Aranjarea materialului urmărește criteriul alfabetic: pe țări, biblioteci, opere. Din cauza informațiilor incomplete de pe unele site-uri (doar autor și

titlu), a fost imposibilă aranjarea cronologică a materialului.

Din cercetarea efectuată se constată prezența scrierilor lui Petre Dulfu atât în Europa cât și în America de Nord și chiar în Japonia și Australia, în 49 de biblioteci naționale, publice și/sau universitare din 21 de țări, în număr de 24 de titluri. Cele mai multe biblioteci care dețin lucrări ale lui Petre Dulfu se găsesc în SUA și Germania, iar cel mai des întâlnit titlu este *Isprăvile lui Păcală*, în 19 ediții antume și postume.

AUSTRALIA

Biblioteca de Stat New South Wales

Una din cele mai vechi biblioteci din Australia, înființată în anul 1826.
Povestea lui Făt-Frumos : (1919). Baia Mare : Gutinul, 1995. 127 p. : il.

AUSTRIA

Biblioteca Națională a Austriei

Denumită Bibliotecă Națională în 1920, este succesoarea Bibliotecii Imperiale care a luat ființă în anul 1368. În prezent deține 7.407.089 documente.
Din Isprăvile lui Păcală. Sibiu, 1912. 72 p. (Biblioteca populară a Asociațiunii).

BELGIA

Biblioteca Regală din Belgia

În secolul XV ducele de Bourgogne a reunit o colecție unică de manuscrise, care la moartea lui Filip cel Bun însuma aproape 900 de volume. În anul 1559 colecția de cărți a lui Filip II ia numele „Biblioteca Regală”. De-a-lungul timpului își schimbă atât localul, cât și denumirea. În anul 1935, la cererea reginei Elisabeta și a regelui Leopold III, guvernul belgian decide să construiască o nouă bibliotecă, în memoria regelui Albert, inaugurată solemn în anul 1969.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 203 p.

CANADA

Biblioteca Publică Toronto

Cea mai mare bibliotecă publică din Canada fondată în 1830, cu 99 de filiale și peste 11 milioane de documente.

Gruia lui Novac.

Povestea lui Făt-Frumos.

CEHIA

Biblioteca Națională a Republicii Cehe

Cea mai veche bibliotecă din Cehia, cu colecții ce depășesc orice altă bibliotecă a țării, incluzând peste 6 milioane de volume. Valoarea colecțiilor ei o face una din cele mai importante biblioteci atât din Europa cât și din lume.

Isprăvile lui Păcală. București : Editura Tineretului, 1958. 161 p. : il.

ELVEȚIA

Biblioteca Universității din Zürich

La sfârșitul anului 2004 dispunea de 4,8 milioane de unități de bibliotecă.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun ; Studiu introductiv de Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. LIII+630 p.

Sistemul de Biblioteci Kornhaus Berna

Este denumirea pentru bibliotecile districtuale și municipale din Berna.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție revăzută de Cristiana Crăciun și Victor Crăciun. Chișinău : Litera, 1997. 345 p. (Biblioteca școlarului).

ESTONIA

Biblioteca Națională a Estoniei

A fost înființată în 1918, colecția inițială fiind de 2000 de titluri. În prezent, colecțiile numără 3.202.807 documente din care 2.010.034 cărți.

Isprăvile lui Păcală ; Ilustrații: Rik Auerbach. București : Editura Tineretului, 1960. 160 p. : il.

FINLANDA

Biblioteca Universității Helsinki

Deține 2,9 milioane de cărți și seriale și peste 3 milioane de alte documente.

Iisus Mântuitorul : După Sfînta Scriptură ; Text stabilit și prefăță de Șt. Bogdan. Sibiu, 1990.

FRANȚA

Biblioteca Malesherbes a Universității Sorbona din Paris

Înființată în 1999, este o bibliotecă specializată în limbi și literaturi străine, limbi străine aplicate. Din fondul total de 200.000 de opere al bibliotecii, 40.000 de volume reprezintă fondul italian și român.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Editura Tineretului, 1960. 160 p.

Legenda Țiganilor. București : CR Müller, 1896. 95 p. : il.

Scrieri. București : Minerva, 1971. 633 p.

Snoave. București : Socec, 1909. 103 p.

Biblioteca Națională a Franței

Biblioteca regelui, care stă la originea Bibliotecii Naționale, a luat ființă în Renaștere. Primul fond de carte al Bibliotecii Naționale din Paris există din timpul lui Ludovic al XII-lea. Deschisă publicului din anul 1735, biblioteca număra în timpul revoluției aproximativ 157 de mii de volume, iar astăzi, peste 30 de milioane de cărți și tipărituri și un număr impresionant de alte tipuri de documente.

Isprăvile lui Păcală : *Epopée poporală în 24 de cînturi*, de P. Dulfu ; Cu ilustrațiuni de Jiquidî și Hlavsa. București : Tip. T. Basilescu, 1894. 256 p. : il.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 2-a. București, 1907. 269 p. : il.

GERMANIA

Biblioteca Internațională de Tineret München

Deschisă în 1949, este cea mai mare bibliotecă de literatură pentru copii și tineret din întreaga lume, deține aproximativ 540.000 de cărți, în mai mult de 130 de limbi.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun. Baia Mare : Gutinul, 1992. 134 p. : il.

Isprăvile lui Păcală. Galați : Porto-Franco, 1993. 86 p. : il.

Isprăvile lui Păcală. București : Garamond, [1997]. 117 p.

Biblioteca Națională a Germaniei

Este constituită din fondurile Bibliotecii germane cu sediul la Leipzig (fondată în 1912), ale Bibliotecii germane din Frankfurt am Main (1947) și din Arhivele de muzică germană din Berlin. Deține în jur de 22,2 milioane de cărți, din care aproximativ 13,2 milioane în Biblioteca germană din Leipzig, 7,8 milioane în cea din Frankfurt am Main și cam 1,2 milioane în Arhivele din Berlin.

Lucrări în colaborare:

Manual de limba română pentru școalele primare minoritare = Romänisches Sprachbuch für Volksschulen der Minderheiten. Sibiu : Kraft & Drotleff. (Cu R. Porsche).

Rumänisches Sprachbuch für deutsche Volksschulen = Manual de limba română pentru școalele primare germane. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff. (Cu R. Porsche).

Biblioteca Transilvăneană a Universității Heidelberg - Gundelsheim

Dispune de 46.000 de documente.

Lucrări în colaborare:

Geografia României și a țărilor locuite de români : pentru clasa III primară urbană și divizia 3-a școalelor rurale (anul 1) lucrată de [...] ; Ediția 18-a. București : Cartea Românească, 1922. 89 p.

Istoria Românilor și Geografia României : pentru școalele primare minoritare : Ediția pentru școalele cu limba de predare germană. Sibiu : Krafft, 1926. 100 p. : il. (Cu R. Porsche, L. Bilinszky).

Manual de limba română : pentru școalele primare cu limba de predare germană clasa III = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache III Klasse Sibiu – Hermannstadt : Kraft, 1925. 112 p. (Cu R. Porsche, L. Bilinszky).

Manual de limba română : pentru școalele primare cu limba de predare germană clasa IV = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache IV Klasse. Sibiu – Hermannstadt : Kraft, 1925. 156 p. (Cu R. Porsche, L. Bilinszky).

Manual de limba română : pentru școlălele primare germane clasa VI = Rumänisches Sprachbuch : für deutsche Volksschulen ; Ediția 6-a. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1944. 135 p. : il. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa III : cu Istoria Românilor și Geografia României = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten III Klasse : Mit der Geschichte der Rumänen und der Erdkunde Rumäniens ; Ediția 5-a. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1936. 187 p. : il. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa V : conform programei analitice din 1936 : partea II = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten V Klasse. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1937. 32 p. : il. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa V : cu Istoria Românilor și Geografia României = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten V Klasse : Mit der Geschichte der Rumänen und der Erdkunde Rumäniens. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1930. 150 p. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa V : cu Istoria Românilor și Geografia României = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten V Klasse : Mit der Geschichte der Rumänen und der Erdkunde Rumäniens ; Ediția 4-a. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1934. 150 p. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa VI : conform programei analitice din 1936 : partea II = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten VI Klasse. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1937. 80 p. : il. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa VI : cu Istoria Românilor și Geografia României = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten VI Klasse : Mit der Geschichte der Rumänen und der Erdkunde Rumäniens ; Ediția 3-a. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1935. 182 p. : il. (Cu R. Porsche).

Manual de limba română : pentru școalele primare minoritare clasa VII : cu Istoria Românilor și Geografia României = Rumänisches Sprachbuch : für Volksschulen der Minderheiten VII Klasse : Mit der Geschichte der Rumänen und der Erdkunde Rumäniens ; Ediția 3-a. Sibiu – Hermannstadt : Kraft & Drotleff, 1937. 411 p. : il. (Cu R. Porsche).

Biblioteca Universității Freiburg im Breisgau

Istoria bibliotecii începe odată cu anul înființării Universității: 1457. Colecțiile de documente aparțin tuturor domeniilor cunoașterii și sunt în număr de 3.507.190.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun ; Studiu introductiv de Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. LIII+630 p.

Biblioteca Universității și a Landului Thuringia din Jena

Este una dintre bibliotecile universitare germane cu o bogată tradiție, deserving Universitatea Wittenberg încă din anul 1536. În 1991 primește denumirea actuală: Biblioteca Universității și a Landului Turingia. În prezent are un număr de 3,9 milioane de unități de bibliotecă, pe cele mai variate suporturi.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Editura Tineretului, 1960. 160 p.

Biblioteca Universității și a orașului Frankfurt pe Main

Începutul ei datează din anul 1484, când Ludwig von Marburg a donat colecția sa de cărți consiliului orașului. Fondul actual al bibliotecii numără peste 6 milioane de cărți.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 14-a, revăzută. București : Cartea Românească, (1938). 161 p.

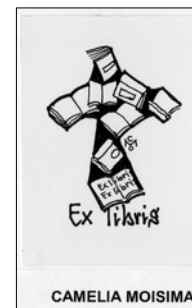
Biblioteca Universității Tübingen

Datează din secolul al XV-lea, în prezent deține 4 milioane de cărți și alte tipuri de documente.

Scrieri. București : Minerva, 1971.

Biblioteca Universității și a landului Renania de Nord-Westfalia din Düsseldorf

Scrieri. București : Minerva, 1971. LIII+630 p.

Biblioteca Universității din Augsburg

În anul 1970 la un an de la înființarea Universității, biblioteca acesteia prinde contur. În prezent face parte dintr-un sistem centralizat de biblioteci, având o colecție de 2 milioane de volume.

Isprăvile lui Păcală. București : Editura Tineretului, 1960. 160 p.

ITALIA**Biblioteca Publică “Elsa Morante” din Roma**

Are un patrimoniu de 30.804 volume, 92 periodice și alte tipuri de documente.

Isprăvile lui Păcală. București : Luchman, 2004. 143 p. : il.

Biblioteca Statală “Antonio Baldini” din Roma

Fondată în anul 1962, este o bibliotecă pentru tineri. Patrimoniul actual este constituit din monografii în număr de aproximativ de 120.000, din periodice, CD-ROM-uri, microfilme, videocasete etc.

Isprăvile lui Păcală ; Presentare grafică și ilustrații: Iulian Olariu. București : Editura Tineretului, 1966. 125 p. : il.

Biblioteca Universitară Alessandrina din Roma

Înființată în secolul al XVII-lea de către Alexandru al XVII-lea, dispune de aproximativ 1.500.000 volume, în jur de 16.000 periodice, 680 incunabule.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Editura Tineretului, 1960. 158 p.

JAPONIA**Biblioteca Universității Waseda – Tokyo**

Fondată în 1882, odată cu înființarea Universității. Compusă din 29 de biblioteci, incluzând o bibliotecă centrală, 4 biblioteci de campus și biblioteci școlare sau săli de lectură atașate fiecărei școli și instituții. Aceste biblioteci dețin 4,5 milioane de cărți și funcționează ca un imens tot unitar.

Isprăvile lui Păcală. București : Minerva, 1970. 218 p.

MAREA BRITANIE**Biblioteca Națională a Marii Britanii**

Deși este o bibliotecă relativ nouă, este una din cele mai mari biblioteci din lume, deținând 150 de milioane de documente, în cele mai cunoscute limbi.

Gruia lui Novac : *Epopoe după cântecele de vitejie ale poporului român* ; Ediția 3-a. București, 1920. 247 p.

Isprăvile lui Păcală : *Epopoe populară în 24 de cînturi*, de P. Dulfu. București : T. Basilescu, 1894. 256 p.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a ; Ilustrații: Rik Auerbach. București : Editura Tineretului, 1960. 158 p.

Legenda Țiganilor. București, 1896. 95 p. (Biblioteca pentru toți)

Prințesa fermecată : *Poveste în versuri*. Sibiu, 1887. 21 p.

Biblioteca Națională a Scoției

A luat ființă în anul 1925 în urma donației de cărți făcute de Biblioteca Avocaților. Este cea mai mare bibliotecă a Scoției, cu 8 milioane de cărți, 120.000 de volume de manuscrise, în jur de 2 milioane de hărți și peste 20.000 de titluri de ziare și reviste.

Dumnezeu și Oamenii : *Povestiri după Sfânta Scriptură a Vechiului Testament* ; cu ilustrațiuni. București, [1922]. 271 p.

Isprăvile lui Păcală : *Carte premiată de Academia Română* ; Ediția 6-a, revăzută. București, 1920. 190 p.

Păcală argat : *Comedie poporană, cu cântece, în 4 acte*. București, 1924. 111 p. : il.

Biblioteca Bodleiană a Universității Oxford

Întemeiată în 1602 de diplomatul și bibliofilul englez Sir Thomas Bodley. Este prima bibliotecă publică din Europa și a doua ca mărime din Anglia. Colecțiile ei cuprind peste 5 milioane de cărți, circa 135 de mii de manuscrise și alte tipuri de documente.

Isprăvile lui Păcală : Epopee populară în 24 de cînturi, de P. Dulfu ; cu ilustrațiuni de Jiquidi și Hlavsa. București : Tip. T. Basilescu, 1894. 256 p. : il.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Editura Tineretului, 1960. 158 p.

MOLDOVA

Biblioteca Municipală "Bogdan Petriceicu Hasdeu" Chișinău

Și-a început activitatea la 19 octombrie 1877 cu 8.073 volume, cărți și reviste. Distrusă în 1941, a fost reînființată în noiembrie 1944 cu denumirea „Biblioteca Orășenească N 1”. Din 1986, poartă numele ilustrului om de cultură Bogdan Petriceicu Hasdeu. Reprezintă cel mai mare sistem de biblioteci din Republica Moldova, incluzând 36 de filiale. Are o colecție de 1.105.000 de documente pe diferite suporturi.

Isprăvile lui Păcală. București - Chișinău : Litera – Litera Internațional, 2001. 352 p.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Prima bibliotecă publică din Basarabia se înființează în 1832; la baza fondului inițial de carte a stat biblioteca particulară a colonelului Liprandi (428 de volume, majoritatea în limba franceză). Biblioteca Națională a Republicii Moldova e considerată succesoare a primei biblioteci publice din Chișinău. Colecțiile numără 2.508.452 documente, din care 2.161.485 cărți și publicații seriale.

Dumnezeu și Oamenii : Povestiri după Sfânta Scriptură a Vechiului Testament. București: Cartea Românească, [s.a.]. 272 p.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 201 p.

Gruia lui Novac : [Poem]. [s.l.] : [s.n.], [s.a.]. 244 p.

Iisus Mîntuitorul : După Sfînta Scriptură ; Text stabilit și prefățat de Șt. Bogdan ; Ediția 5-a. Sibiu : [s.n.], 1990. 256 p.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Editura Tineretului, 1960. 158 p.

Isprăvile lui Păcală. București : Editura Tineretului, 1966. 125 p.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun. București : Minerva, 1970. 222 p.

Isprăvile lui Păcală. București : Garamond-Junior, [1996]. 120 p. : il.

Isprăvile lui Păcală. București - Chișinău : Litera – Litera Internațional, 2001. 352 p. : il.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Litera Internațional, 2003. 352 p.

OLANDA

Biblioteca Universității din Amsterdam

Fondată în 1578, când cărțile și manuscrisele instituțiilor romano-catolice, care au fost confiscate de autoritățile municipale, au fost adunate pentru a forma o bibliotecă municipală.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun. București : Minerva, 1970. 218 p.

SERBIA

Biblioteca Națională a Serbiei – Belgrad

Fondată în 1832, este cea mai veche instituție de cultură din Serbia. Complet distrusă în 1941, reconstruită încă din timpul celui de-al doilea război mondial, în prezent deține peste 5 milioane de documente de diverse tipuri și origini.

Gruia lui Novac : Epopee după cântecele de vitejie ale poporului român ; Ediția 12-a. București : Cartea Românească, 1943. 243 p. : il.

SLOVENIA

Biblioteca Națională a Sloveniei

Fondată în urma unui decret dat de împărăteasa Maria Teresa în 1774.

Gruia lui Novac. Vârșeț, 1953.

Isprăvile lui Păcală. Vârșeț, [1952].

SPANIA

Biblioteca Națională a Spaniei

Fondată de regele Filip al V-lea în 1712 ca Bibliotecă Regală, în 1836 își schimbă denumirea în „Biblioteca Națională”.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun. București : Minerva, 1970. 222 p.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun ; studiu introductiv de Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. LIII+630 p.

Biblioteca Publică Madrid

Creată în 1985, în prezent numără 18 biblioteci și reunește 1.055.018 documente și are 3100 locuri de lectură.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 3-a. București : Litera Internațional, 2003.

S.U.A.

Biblioteca Congresului

Este înființată în 1800, pentru păstrarea materialelor necesare Congresului. Devenită, datorită creșterii fondurilor, bibliotecă națională, adăpostește 14 milioane de volume, 36 milioane de manuscrise, arhivele președinților SUA, hărți, partituri, casete video, reviste și altele, având un fond de 88 milioane de documente.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 201 p. : il.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 2-a. București : Editura Tineretului, 1959. 160 p.

Isprăvile lui Păcală. București - Chișinău : Litera – Litera Internațional, 2001. 349 p.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun ; studiu introductiv de Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. 633 p.

Biblioteca Publică Cleveland

Deschisă în 1925, biblioteca deține 9.752.400 de documente.

Dumnezeu și Oamenii : Povestiri după Sfânta Scriptură a Vechiului Testament. București: Cartea românească, [s.a.]. 271 p. : il.

Gruia lui Novac : Epopee după cântecele de vitejie ale poporului român. București : Carol Göbl, 1920. 246 p.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 201 p. : il.

Povestea lui Făt-Frumos. București : Cartea Românească, [s.a.]. 153 p.

Povestea României Mari : Spusă de un soldat ; ilustrațiuni de A. Murnu. București : Cartea Românească, [s.a.]. 145 p.

Scrieri. București : Minerva, 1971. 624 p.

Biblioteca Publică Detroit

A fost deschisă publicului în martie 1865, cu o colecție de 5.000 de cărți. În prezent este cel mai mare sistem de biblioteci din statul Michigan, având 23 de filiale și o colecție de 2.900.000 de cărți și periodice.

Gruia lui Novac. 1993.

Biblioteca Publică New York

Fondată la sfârșitul secolului al XIX-lea, Biblioteca Publică New York este recunoscută ca unul dintre cele mai mari sisteme de biblioteci din lume. În cele 4 biblioteci centrale și 85 de filiale se află 52 milioane de documente.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun ; studiu introductiv de Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. 633 p.

Biblioteca Publică Queens Borough

Este unul din cele trei sisteme de biblioteci din New York. Compusă din 63 de filiale și deținând 9,5 milioane de documente, deservește cea mai diversă populație din punct de vedere etnic a SUA (peste 100 de grupuri etnice).

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993.

Isprăvile lui Păcală. București : Editura Tineretului, 1966.

Biblioteca Publică San Jose

Cu o tradiție de peste 100 de ani, este un sistem de biblioteci publice format dintr-o bibliotecă centrală, 17 filiale și două biblioteci mobile. Colecția sa numără 1.760.000 cărți și periodice, 78.000 documente audio și 66.000 video.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 201 p. : il.

Biblioteca Universității Bloomington

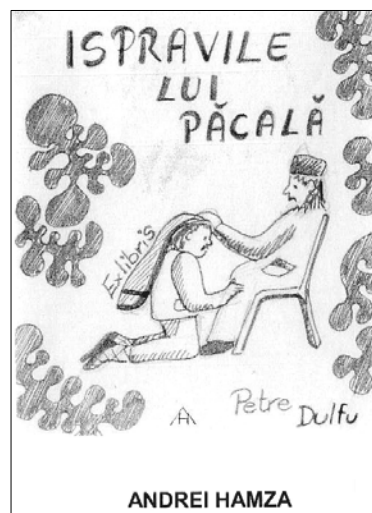
Include o bibliotecă principală – a 13-a, ca mărime, din țară – și 33 de biblioteci în campusuri universitare. Deține cea mai mare colecție de muzică tradițională din SUA.

Faptă și răsplată : Povestiri pentru copii și pentru popor ; A 3-a ediție revăzută. București : Cartea Românească, [1928]. 76 p. : il.

Biblioteca Universității California – Los Angeles

Include 10 biblioteci specializate, cu peste 8 milioane de documente catalogate.

Gruia lui Novac. Baia Mare : Gutinul, 1993. 201 p. : il.

Biblioteca Joseph Regenstein - Universitatea Chicago

Este biblioteca principală a Universității Chicago, deschisă în anul 1970. Deține o colecție de 4,4 milioane de documente.

Scrieri ; Ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun. București : Minerva, 1971. 624 p.

Biblioteca Universității Columbia

Are 25 de filiale și o colecție care totalizează 8,6 milioane de volume.

Iisus Mîntuitorul : După Sfînta Scriptură. București : Cartea Românească SA, 1921. 232 p. : il.

Isprăvile lui Păcală : Carte premiată de Academia Română cu premiul "Eliade Rădulescu" de 5000 lei ; Ediția 7-a, revăzută. București : Cartea Românească SA. 190 p. : il.

Povestea lui Făt-Frumos. București : Cartea Românească, [s.a.]. 153 p.

Biblioteca Universității Harvard

Cea mai mare bibliotecă universitară și prima bibliotecă instituționalizată, fondată în anul 1638, când John Harvard și-a lăsat colecția de 260 cărți Colegiului Harvard. În prezent, deține 10 milioane de volume.

Legenda Țiganilor [microform.]. București : Alcalay, [s.a.]. 92 p. (Biblioteca pentru toți, 70).

Biblioteca Universității Pittsburgh

Deține aproximativ 3,3 milioane de volume.

Isprăvile lui Păcală. București : Minerva, 1970. 218 p.

Biblioteca Universității Yale

Este fondată la începutul anului 1700, în urma donației de cărți a 10 preoți. Sistemul de biblioteci ale Universității Yale este al doilea, ca mărime, după Harvard, incluzând 11 milioane de volume.

Isprăvile lui Păcală ; Ediția 2-a. București, 1907. 269 p. : il.

SUEDIA

Biblioteca Publică Stockholm

Cea mai mare bibliotecă publică din Suedia, cu o colecție de 2.286.191 de documente, din care 2.103.405 cărți și 182.686 documente audio-vizuale.

Isprăvile lui Păcală. Galați : Porto-Franco, 1993. 86 p. : il.

Isprăvile lui Păcală ; Ediție revăzută. Chișinău : Litera, 1997. 345 p. (Biblioteca școlarului, 137).

UNGARIA

Biblioteca Națională a Ungariei

A luat ființă în 1802, când contele Ferencz Széchény a donat locuința sa bibliotecii care, mai târziu, a luat numele său. Deține 7 milioane de documente din care 2 milioane de cărți, 330.000 publicații seriale și aproximativ 1 milion de manuscrise.

Din Isprăvile lui Păcală. Sibiu : Editura Asociațiunii, 1912.

Lucrare realizată în cadrul Serviciului de Informare Bibliografică și Documentară.

FONDUL PETRE DULFU ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ

Oana LEȘIU

În anul 1982, în patrimoniul Muzeului Județean Maramureș a intrat fondul “Petre Dulfu”, cu ajutorul și prin bunăvoința fiului scriitorului, ing. Petre P. Dulfu.

Aproximativ 500 de documente, păstrate cu multă dragoste în arhiva familiei, constituie acest fond: manuscrise, diplome și distincții, fotografii, corespondență de familie, peste 200 de ilustrații realizate pentru

primele ediții ale operelor scriitorului – ilustrații semnate de trei graficieni renumiți în epocă (sfârșitul sec. XIX-XX) Constantin Jiquidi, Ary Murnu și Hlavsa.

Astăzi o mare parte a acestui fond poate fi admirată în sala Scriitorilor maramureșeni în cadrul expoziției permanente “Valori patrimoniale” la Muzeul Județean Maramureș.

Ilustrații de A. Murnu (rândul de sus) și C. Jiquidi (stânga jos)

Cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui Petre Dulfu, Catedra de Etnologie a Facultății de Litere – Universitatea de Nord, Baia Mare, a organizat un concurs eseistic cu tema: **FILONUL FOLCLORIC ÎN OPERA LUI PETRE DULFU**. Dintre cele mai bune lucrări, redacția noastră a ales patru, spre a le publica, semnate de studentele: *Lăcrămioara Boier, Larisa Gâz, Adelina-Emilia Tătar și Nicoleta Kerekes*.

PETRE DULFU – ZÂNA FLORILOR

Lăcrămioara BOIER, studentă LRE III

Petre Dulfu a publicat basmul *Zâna Florilor* în anul 1926, la o vârstă (70 de ani) la care era de multă vreme scriitor consacrat. E firesc, de aceea, ca acest basm să fie mai „stilizat” literar și mai ieșit din comun, ca acțiune.

După titlu, ne-am aștepta ca Zâna să fie personajul central, sau cel puțin să se căsătorească în final cu eroul. Petre Dulfu nu urmărește însă nici unul din tiparele populare, potrivit cărora Făt-Frumos fie salvează Zâna, fie greșește față de ea, aceasta îl părăsește, el pleacă în căutarea ei și, la urmă, o găsește, în ambele situații basmul terminându-se cu căsătoria celor doi.

În *Zâna Florilor*, autorul folosește ambele motive, atât cel al salvării cât și cel al căutării Zânei, însă le dă cu totul alte conotații.

Vom urmări, în continuare, doar cursul narativ, suficient de bogat și interesant pentru a putea ajunge, fără a intra aici în detalii de compoziție, prozodie sau stilistică, la o concluzie privitoare la identitatea și rolul Zânei Florilor în această și numai în această, a lui Dulfu, poveste.

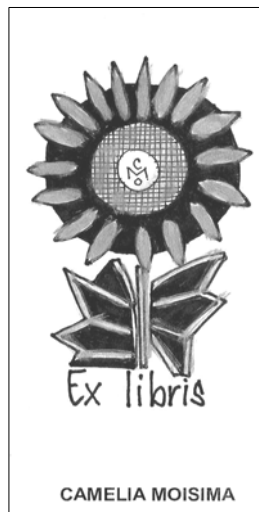
Zâna apare, la început, ca *O ciudată zburătoare, / Decât vulturii mai mare! // Din văzduh încet coboară, / Lacu-n zbor îl înconjoară / Și se lasă jos din zbor, / Sub un brad [...]*. Zburătoarea cu *Penele-i, pe gât roșcate, / Verzi și aurii pe spate* se transformă într-o fată frumoasă, care *Către țărnm înaintează... / Sare-n apă...se-mbăiază...*, după care, se preface din nou în pasăre și își ia zborul. Întreaga întâmplare a fost văzută de niște vânători, care vor veni a doua zi și o vor captura.

Boierul, la a cărui cerere a fost prinsă pasărea, *O așază-apoi, voios, / Într-o cămăruie, jos... / Gratii dese-avea-n afară, / La fereastră, acea cămară*. Vestea despre frumusețea păsării se răspândește repede: *Și veneau - a doua zi - / Oamenii, pâlcuiri, tot veneau, / Cu privirile-o sorbeau...., însă, Decât toți mai încântat, / Al boierului băiat, / Bujorel, stătea-n ogradă / Ceasuri, lângă zid, s-o vadă*.

Într-una din zile, pasărea îi cere băiatului să o elibereze. După unele ezitări, băiatul deschide cușca. Văzându-se liberă, pasărea îi mulțumește lui Bujorel și îi promite ajutor în momentele grele.

Băiatul nu va fi răsplătit imediat pentru fapta sa, ci, dimpotrivă, va fi pedepsit. Pedepsa pe care i-o hotărăște tatăl său, este aceea de a căuta pasărea și de a nu se întoarce acasă decât cu ea: *Pasărea, de-o vei găsi, / Adă-mi-o napoi aci, / Iar de n-o vei mai afla, / N-ai la mine ce căta*.

Primul ajutor din partea Zânei vine într-un moment în care Bujorel nici nu știa că se află în pericol. *Cum mergeau așa-ntr-o zi, / „A!” băiatul tresări. / (A văzut, lângă un răzor, / Ceva galben, sclipitor.)*. Băiatul recunoscă pana, căzută sau, mai sigur, lăsată intenționat: *Bujorel la*

pană cată:/ „Îi!...(își zice) E picată / De la pasărea pe care / Am scăpat-o de închisoare!“ Punându-și pana după ureche, Bujorel începe să pătrundă gândurile oamenilor, înțelege ce planuri are vizitiul și, astfel, băiatul reușește să i le zădărnicească.

După căutări fără rezultat și după ce rămân și fără bani, și fără trăsură și cai, cei doi drumetri (Bujorel și vizitiul) ajung la curțile unui împărat, unde sunt puși să aibă grijă de caii împărațului. După câțiva ani de muncă, vestea despre îndemânarea lui Bujorel a ajuns la împărat. Acesta, găsindu-l un tânăr vrednic și voinic, îl ia pe lângă el. Succesul lui Bujorel stârnește invidia fostului vizitiu, care născocesc diferite căi de a-l trimite la moarte. În urma intrigilor, voinicul e supus de către împărat la trei probe grele, și amenințat cu moartea în cazul în care nu le împlineste.

După cum promisese, invocată, Zâna îi vine în ajutor în aceste momente dificile. *Când la pasăre gândește, / Sus pe boltă...ce zărește? / O văpaie lunguiață... / E chiar pasărea măreață!* Ea îl povătuiește, de fiecare dată, ce să facă pentru a putea îndeplini poruncile împăratului. „*Fii pe pace, dragul meu! / Ce ai de făcut e greu! / (Zâna cuvântatu-i-a) / Dar eu ajutor ți-oi da.*”

Pe lângă Zâna Florilor, Petre Dulfu introduce în povestire încă trei zâne, secundare, *ale Soarelui copile*, însă nu pentru a-și alege Făt-Frumos soție dintre ele. După fiecare izbândă, cele trei surori zâne îi oferă lui Bujorel câte o coroană, iar Zâna Florilor îl sfătuiește să dea coroanele fiicei împăratului. Flăcăul se conformează. Gestul va atrage bunăvoința împăratului și iubirea prințesei Zoreana. Nu mai pot urma decât iertarea, împăcarea tuturor și, evident, nunta la care participă și zânele. *Zâna Florilor ura, / Prin cântări, din slava sa, / Cu suratele-i în cor, / Zile albe mirilor...*

În basmele populare se întâlnesc, de obicei, trei zâne ale florilor: una care le crește, una care le înflorește, alta care le desflorește. La Petre Dulfu, însă, Zâna Florilor nu a preluat nici una din aceste atribuții. Rolul ei a ieșit din regnul vegetal, asistându-l, din lumea regnului animal (dar metamorfozată nu în orice animal, ci în pasăre, deci foarte aproape de lumea cerească), pe erou (în lumea lui umană) în împlinirea destinului său și intervenind „catalitic” în final. Mereu într-o ipostază neînțeleasă de muritori, când văzută, când nevăzută, când știută, când neștiută, dar prezentă tot timpul și, mai ales, *Ea* în esență și *Alta* în aparență, Zâna Florilor pare să fie chiar... Dumnezeu⁶⁹, într-o arătare, e drept, feminină (simbolizând, poate, așa mai bine, nesfârșita iubire de oameni), dar atotputernică (și atotștiutoare și ubicuă).

Bibliografie

- CRĂCIUN, Victor, *Studiu introductiv*. În: DULFU, Petre, *Scrieri*, București, Minerva, 1971.
 DULFU, Petre, *Zâna Florilor*, București, Garamond, 1995.
 MUȘLEA, Ion și BÂRLEA, Ovidiu, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, București, Minerva, 1970.

⁶⁹ În icoana creștină, Sfântul Duh e reprezentat, de obicei, printr-o porumbească.

GRUIA LUI NOVAC

Larisa GÂZ, studentă LRE III

Gruia lui Novac a apărut în anul 1913, în editura Institutului de Arte Grafice „C. Sfe-tea”; toate exemplarele au fost semnate de autor; ediția a fost ilustrată de Ary Murnu.

Balada lui Dulfu strânge la un loc, într-o manieră mai mult sau mai puțin originală, motive prelucrate deja de folcloriști.

În analiza acestei creații, trebuie să pornim de la întrebarea cât rămâne baladă și cât din trăsăturile basmului pot fi regăsite aici. În *Studiu introductiv* la volumul *Scrieri* de Petre Dulfu, Victor Crăciun afirmă că în *Gruie-al lui Novac* nu descoperim influențe de altă natură, să zicem din basme, snoave, proverbe, legende, doine. Ne exprimăm, însă, rezerva în legătură cu această concluzie, întrucât, elemente ale basmului pot fi găsite în fiecare cânt, cu precădere în *Moartea lui Novac*, în care avem de-a face cu o moarte fabuloasă și cu o înviere în același ton.

Balada este *creația epică în versuri, în care se povestesc întâmplări neobișnuite din trecut*. După caracterul evenimentelor, *Gruia lui Novac* poate fi încadrată la baladele fantastico-vitejești. Acțiunea este structurată în douăzeci și patru de cânturi construite ciclic (balada începe cu tema căsătoriei și se încheie în același mod). Intriga este simplă,

prezentându-ni-se fapte vitejești din viața tânărului Gruia, iar personajele, puține la număr, rămân în memoria cititorului ca adevărate tipuri: flăcăul viteaz (Gruia), părintele înțelept (Novac bătrânul), tânăra care întrunește, în gradul cel mai înalt, trăsături ale desăvârșirii (Voichița), precum și imaginea generalizată a cotropitorilor: turcii și tătarii.

Revenind la personajul principal, Gruia lui Novac, nu e greu de observat cum calitățile lui de voinic sunt un veritabil laitmotiv al acestei balade. Pentru veridicitate, Dulfu nu se restrânge la a preamări însușirile „olimpiene”, ale personajului său, ci îi subliniază bine și partea „umană”. Gruia este expus, astfel, atât victoriilor cât și înfrângerilor sau slăbiciunilor, atât deciziilor corecte, cât și greșelilor. El dovedește prea mare pasiune în relațiile cu sexul opus. Când realizează acest lucru, deznodământul este dramatic. Un exemplu nefericit este soarta turcoaicei de care se îndrăgostește și pe care o sacrifică fără multă „filozofie”: *Mândro, știi ce mă gândii? / Vara asta eu cosii. // Am făcut vreo șapte clăi, / Vârf la toate le pusei. / Dar o clăie-n deal clădită / Mi-a rămas nevârfită. // Știi ce mă gândesc eu azi? / Să-i fac vârf cu capul tău! / Mândra, biata-ngâlbenește. / Gruia paloșu-nvârtește... // Dă o dată mânios, / Trupul mândrei cade jos, / Capul se rostogolește, / Gura ei bolborosește.*

Neînfricat în lupta cu turcii sau cu tătarii (*P-unde Gruia străbătea / Știți turcimea cum cădea? / Cum cad toamna la pământ / Frunzele, când bate vânt*), Gruia se dovedește prea „înclinat” spre băutură (*Dă-mi să beau cât oi putea, / Să-ți dau galbeni câți îi vrea! sau: Gruia vadra apuca / Toată pe gătlej o da / Iar pe una cum o bea, / După alta trimetea*). Același Victor Crăciun, din care am mai citat, spune că *"Novăceștii lui Dulfu nu au cusururi, ci numai calități. Lor le este specifică o singură caracteristică negativă: beția. Dar beția este văzută ca un însemn al vitejiei și cutezanței. Nici cu această afirmație nu putem fi de acord, deoarece, din pricina beției, Gruia intră în multe încurcături: Capu-atunci pe mas-a pus, / Și-adormi voinicul, dus. / Crâșmă-*

rița-nviorată, / Pe fereast-afară cată. // Face semn la turci: -Hei, iute!
/ Înarmați, ei vin mii, sute. / Ca o turmă s-adunară / Nu-ncăpeau, de
mulți, pe-afară.

Basmul, ca specie a genului epic (cu variante și în versuri, însă mai rare) relatează întâmplări miraculoase puse pe seama unor personaje sau forțe supranaturale. Cum tema generală a basmelor este lupta dintre bine și rău și cum această caracteristică este prezentă masiv și în creația lui Petre Dulfu alături de elemente ireale, extraordinare, putem spune că balada despre Gruia este o operă „de graniță”. „Cantitatea” de fantastic, este prezentă într-o măsură mai mică sau mai mare, diferind de la cânt la cânt. Este vorba de calul năzdrăvan, de corbul care duce vestea Novăceștilor, de Zâna Magdalina care îl ucide și apoi îl învie, de rezistența ieșită din comun a eroului în luptă sau în momentul în care este aruncat în apă, cu o piatră legată de gât.

Interesant este că acestea din urmă întregesc, în imaginația cititorului, portretul personajului care, culmea, se reliefează ca fiind legendar, plăsmuite părănd să-i fie doar faptele, inventat, de asemenea, anturajul, iar forța fizică - augmentată.

Bibliografie

*** *Dicționar de termeni literari*, coordonator Mircea Moț, Brașov, Orator, 1999.

DULFU, Petre, *Gruia lui Novac*, Baia Mare, Gutinul, 1993.

DULFU, Petre, *Scrieri*, ediție îngrijită de Viorica Florea și Victor Crăciun, București, Minerva, 1971.

SUBSTANȚA FOLCLORICĂ ÎN OPERA LUI PETRE DULFU

Adelina-Emilia TĂȚAR

Petre Dulfu aduce, în literatura română un nou stil, o nouă expresie în reflectarea lumii și o nouă atitudine față de folclor. Activitatea lui literară a fost încununată de succes, opera fiindu-i cunoscută și gustată în toate mediile culturale. Cine nu a citit povestirile despre istețul Păcală, cel care surprinde prin farse și prin înțelepciune, despre Gruia lui Novac, a cărui temeritate și-o dorește orice băiețel, sau despre voinicul Făt-Frumos?

Opera lui Dulfu e ceva nou, dar, în același timp, vechi, adică e prototip popular abordat printr-o prismă nouă. Sunt preluate din folclor snoave, basme, cântece bătrânești, cărora scriitorul le dă un nou „design”, valorificând, din plin, regionalismul. Citind opera lui Petre Dulfu, te situezi deodată într-o lume a satului tradițional românesc, cu stratificarea lui socială și profesională, generatoare de „tradițională” competiție, în care săracul își afirmă bogăția intelectuală, iar cei vânduți avuției materiale sunt expuși „public” într-un jalnic marasm spiritual.

Referindu-ne la *Isprăvile lui Păcală*, trebuie menționată inspirația din snoava populară, remarcându-se acel specific românesc haz de necaz combinat cu spiritul dictonului - universal de-acum - *Ridendo castigat mores*.

Un element esențial în opera lui Petre Dulfu îl reprezintă versul, deși autorul folosește, de obicei, ca punct de plecare, o creație în proză. Versul este, de cele mai multe ori, scurt, ca în poeziile populare, clar și fluent. Cum a afirmat Vasile Alecsandri, scriitorul *posedă în suflet scânteia sacră și sub condei o limbă armonioasă, pe care știe s-o mlădie după cerințele ritmului*.

Tonul glumeț însoțește întregul text, de la prefața (tot versificată), până la formula de încheiere. Acest lucru ne evocă povestitorii din șațăori, deși modul de realizare e specific creației culte.

*Printre-atâtea griji, necazuri, dacă n-ar mai fi și glume
Și povești pe lumea asta: ce s-ar face biata lume?
L-al poveștii farmec dulce, droaia grijilor se-alină;
Viețuim o clipă, două într-o lume mai senină.
[...]*

*Cu acestea,
S-auzim, români, de bine! – isprăvitu-mi-am povestea.*

*A făcut el, nu e vorbă, și pe urmă, de-ale lui,
Ghidușii nenumărate! Dar... pe toate să le spui?
Când aș sta să-nșir eu toate, câte el a săvârșit:
Povestirea-mi niciodată nu ar mai avea...*

Ne mărginim, aici, la simpla consemnare a creațiilor *Gruia lui Novac* (care, ca și următoarea, excelează în preluarea din folclor a elementelor fantastice) și *Povestea lui Făt-Frumos* (care, în plus, amintește de basmele spuse de bunica la lumina opaițului).

*Spusu-v-am, odată, basmul
Lui Păcală năzdrăvanul
Și cântatu-v-am pe Gruie,
Gruie-al lui Novac, șoimanul.*

*Să vă-nșir acum povestea
Cu voinicul Făt-Frumos,
Care-n lupte n-avea seamăn
De isteț și inimos!*

Oralitatea, umorul, lexicul popular, topica, sintaxa „naturală” sunt elemente comune lucrărilor lui Dulfu. Toate pleacă din sat și revin acolo, într-o formulă cvasicultă, care nu și-a uitat originea. Ambianța, societatea și atmosfera sunt sătești. Toată opera lui Petre Dulfu este filozofică; filozofia lui vine, și ea, din bătrâni.

*O fi fost cândva pe lume
Un asemenea viteaz?
Fost! Căci altfel despre dânsul
Nu s-ar povesti și azi.
[...]
Iară eu, povestitorul,
Am încălecat pe-o roată!
Și v-am spus (cu ajutorul
Celui Sfânt) povestea toată!*

Analiza detaliată a legăturii creației lui Dulfu cu folclorul n-ar încăpea într-un volum. Dar cercetarea ar fi fascinantă.

ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Nicoleta KEREKES, studentă LRE III

Simeon Manguica și Lazăr Șăineanu au pus apariția în literatură a unui personaj ca Păcală în legătură cu unele modele literare existente în alte literaturi. Alți cercetători susțin că două dintre cărțile populare - cea cu Bertoldo și Bertoldino și legenda lui Ulenspiegel - au contribuit în mod deosebit la constituirea unei serii literare în care prototipul e Păcală. Totuși, singurul episod identic în mai multe aspecte pare să fie acela cu sacul în care atât Bertoldo, cât și Păcală sunt imobilizați după ce au fost condamnați la moarte prin înecare și amândoi scapă printr-un șiretlic asemănător: înlocuirea personajului din sac.

Păcală a pătruns și în unele variante ale basmelor despre dracul lipsit de inteligență, competența în păcăleli fiind și aici element de mare greutate.

Păcală e secundat, în două episoade, de Tândală - un fel de alter ego al lui. Păcălire se dovedește, în ce-i privește, reciprocă (*Dar când îi dezleagă, ce văd? Amândoi s-au păcălit. / Ală-n loc de nuci, în sacu-i, cu gogoși se pomenește; / Iar Păcală-n loc de lână, mușchi în sacul său găsește*), iar din colaborarea lor rezultă un spor de eficiență.

Păcală, uneori, simulează prostia, amuzându-se, dar istețimea lui lucrează, în continuare, subteran. El excelează mai ales în exploatarea sensului propriu al cuvintelor din unele expresii metaforice.

Prin tot ce face, Păcală se afirmă ca un spirit de o mare inventivitate, găsind, de fiecare dată, soluții pentru a izbui.

– Aș! se poate? zise popa. Iar Păcală: - Nu mă crezi?
 Hai la saci, poftim, dezleagă-i, părințele, și-ai să vezi!
 Și din jug scoțându-și boii, înspre iesle i-a mânat.
 Popa, drept la saci se duse; pe tustrei i-a dezlegat.
 Spre cerdac apoi se-ntoarce: - Mamă! vino să privești!
 E făină-n ei! Îți place? Mai văzut-ai de când ești?
 Doamne! Cum să scapi de ăsta? Ce poți oare să-i mai faci?
 Când el știe, -mpelițatul, să orbească și pe draci!?

Petre Dulfu construiește folosind numeroase clișee folclorice, dar își ia libertatea de a elimina, modifica sau a adăuga unele elemente. Pe lângă aceasta, scriitorul transpune proza în vers, evitând, în felul acesta, comunicarea obișnuită. Stilul rămâne, totuși, oral și simplu. Devine, însă, mai atractiv. Opera lui Petre Dulfu au avut, prin aceasta, o răspândire uluitoare, fiind atât pe gustul omului simplu, cât și pe al celui cultivat.

Bibliografie

- BÂRLEA, Ovidiu, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, Minerva, București, 1970.
- CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Cartea Românească, 1998.
- CRĂCIUN, Victor, *Studiu introductiv*. În: DULFU, Petre, *Scrieri*, București, Minerva, 1971, p. V-LI.
- DULFU, Petre, *Isprăvile lui Păcală*, Galați, Porto-Franco, 1993.
- ZACIU, Mircea, *Dicționarul scriitorilor români*, București, Albatros, 1995.

**PETRE DULFU SAU RECONSTITUIREA UNEI EPOPEI NAȚIONALE
O SUTĂ CINCIZECI DE ANI DE LA NAȘTERE**

Pamfil BILȚIU

Petre Dulfu a rămas în literatura noastră prin scrierile sale pentru popor. Plecând de la marile opere clasice, el a dat poporului ce era al poporului, căutând să asambleze unitar opere reprezentative ale culturii populare prin versificație. Efectul lor a fost important. Cititorii nu se gândeau la Petre Dulfu, când îi citeau operele, ci se gândeau la Păcală, la Făt-Frumos, la Gruia, eroi tipici ai capodoperelor folclorice, în deplină concordanță cu aspirațiile, idealurile și gusturile omului din popor. În felul acesta narațiuni, dintre cele mai reprezentative din folclor, au fost înviorate, dacă avem în vedere intensă lor circulație. Să amintim că numai „Isprăvile lui Păcală” au cunoscut peste douăzeci de ediții. În felul acesta scriitorul a reușit să perpetueze o literatură folclorică de calitate și asta multă vreme.

Scrierile poetului de la Tohat fac parte din categoria unor sinteze ale temelor folclorice fundamentale, brodate în jurul unor eroi de căpătâi din folclorul nostru național. Scriitorul a știut să fie în ton cu cele mai arzătoare aspirații ale poporului, opera sa având un caracter profund social. El se opune metehnelor umane celor mai arzătoare: minciuna, lenea, lăcomia, abuzul, măști-le clerului. Pe această linie, Păcală devine personajul tipic. El nu poate acționa și nici exprima nimic fără lumea în care trăiește, fără oamenii din mediile diferite cu care se confruntă. Atitudinile sale sunt de natură socială. El este opus nedreptăților ispravnicilor, clericilor, leneșilor și mincinoșilor. Putem spune că, zugrăvind un astfel de personaj, Petre Dulfu a înțeles din plin caracterul moralizator al diferitelor specii ale folclorului: balade, povești, snoave, pe care le contopeste organic într-o operă originală, chiar dacă ea păstrează mai multe caractere specifice literaturii populare. Stilul lui este oral. Simplitatea ține și ea de factura surselor de inspirație. Structura, cu formule inițiale, mediane și finale, aparține și ea folclorului. Expresia este și ea limpede, chiar dacă nu este împodobită, dar aparține și ea folclorului.

Căutând să reconstituie o epopee națională, cu rădăcini în folclor, Petre Dulfu a realizat o operă de o dublă însemnătate. El a scris nu numai pentru popor ci și de la popor, redând poporului ce este al poporului, reușind să asambleze teme, motive, eroi într-o sciire cultă. Așa s-au născut operele sale, mai toate, care poartă și titlurile narațiunilor de vârf din folclor: „Zâna Florilor”, „Prințesa fermecată”, „Doi feți logofeți cu părul de aur”, „Gruia lui Novac”.

Petre Dulfu nu a luat temele folclorice direct de la sursă, ci a mers la scrierile literare și la culegerile de folclor clasice, căci recunoaștem între sursele sale de inspirație operele lui Anton Pann, „Povestea vorbii”, „Povestea lui Nastratin Hogeia”, culegerile lui Miron Pompiliu, „Poveștile lui Ion Creangă” etc. Important rămâne faptul că ceea ce a valorificat poartă pecetea talentului său, a originalității, realizate prin construcția poetică.

Luată în ansamblu, scrierile sale se contopesc într-o epopee națională, inspirată de folclor. Persistența operei sale în circuitul lecturii au generat-o cititorii, care i-au solicitat [lucrările], ediție după ediție, de farmecul scrierilor sale bucurându-se și ciobanii de la stânele de munte, dar și forestierii din pădurile montane, la care cărțile sale ajungeau prin colportori. Aceasta ar și argumenta valorificarea mai bună acum, la o sută cincizeci de ani de la naștere, a operei sale.

PĂCALĂ & TÂNDALĂ RELOADED

Claudiu IORDĂCHESCU

Dacă este bine să fim siguri de ceva pe lumea asta și să nu ne îndoim, ei bine, doamnelor și domnilor, eu zic că este bine să nu ne îndoim băutura bună și puțină cu apă, căci atunci obținem băutura multă și proastă. Și mai este bine să nu ne îndoim că veșnicia s-a născut la sat. Da, la sat, unde nu s-a prea ținut la zi registrul de nașteri, unde moașa e bătrână și uitucă, unde oamenii se țin minte după fapte și mai puțin după figură, unde nu poți dovedi nimic cu certitudine dacă nu prinzi grupul de bătrâni centenari în stare de funcționare – altfel decât blagosloviți cu răchia puturoasă de la crâșma de lângă podețul ce dă în ulița spre bisericuță și țințirim ... Și pe ăia îi prinzi senini și vindecați de bătaială doar în anumite momente, caracterizate de larma bocitoarelor și abundența colivei ...

Veșnicia s-a născut la sat ziceam – că faza cu băutura cred că ați reținut-o din prima – și în plasa deasă a veșniciei au rămas încremenite, veac după veac, obiceiuri și personaje memorabile, despre a căror existență și valabilitate ajungem, inexplicabil, să ne îndoim la un moment dat.

Cine mai crede/își mai amintește, de pildă, în/de Păcală și Tândală, șugubeții ăia doi din peisajul rural, cu farmecul lor inegalabil și căruța lor de potlogării simpatice ? Credeți că s-au dus pe ceea lume sau pe pustii ? Asta-i o păcăleală pe care numai unii cărora mintea le cam tândălește ar putea să o creadă.

Ei au rămas să mișune – este drept, din ce în ce mai decolorați și nebăgați în seamă – prin lumea asta plină de defectele care le-au asigurat, dintotdeauna, substanța.

Cu timpul, au migrat, ca mai toată suflarea satului spart de berbecul noilor vremuri, la oraș. Satul a rămas doar o păcăleală,

fără Păcală. Au fost vremuri grele, nimic de zis. Gașca veselă în care-și făcuseră un nume distinct era de mulțisor risipită. Ochilă, flăcăul ăla care putea vedea peste șapte mări și șapte țări a ajuns agent în serviciile speciale, purtând, la unele defilări și manifestări, o frumoasă uniformă albastră. După un anumit eveniment petrecut într-o iarnă cu accente timișorene, s-a dat la fund. Setilă, chinuit de ciroză și de limbrici – de la apa freatică din ce în ce mai poluată ce colcăia prin fântâni – a ajuns să militeze într-o organizație ecologistă bătaioasă, așa că astăzi nimeni nu-l mai ia în seamă, cam cum se întâmplă cu ecologiștii ăștia sâcâitori. Păsărilă-Lăți-Lungilă, reprofilat pe preparate din pește la gândul că gripa aviară nu trece cu antinevralgic și aspirină, se înscrisese la un moment dat în marina comercială, flota de pescuit. De ceva vreme se auzeau despre el numai zvonuri, așa cum se auzeau despre flotă, în general, dar circula, totuși, prea puține dovezi. Astea cică se blocaseră la nivel înalt, foarte înalt așa zice, gândindu-mă ce ditamai vlăjganul este Păsărilă ... Hămesilă ei bine, a ajuns de nerecunoscut, ce mai! Încurcat, la un moment dat, cu ditamai gașca de hămesiți ca și el, câteva milioane de amărâți care nu-și doreau altceva decât mâncare cu alt gust decât soia, a ajuns, după un timp, să flămânzească cu gândul la bucate ceva mai abstracte, gen libertate, prosperitate, dreptate ... cu care viața lor era prea puțin pigmentată, viața lor dată dracului, ce rămăsese tot plină de soia, de unde și vorba : „s-o ia dracu’ de viață !”.

Cu Păcală și Tândală lucrurile au stat altfel. O vreme, lui Păcală i-au mai mers, cât de cât, păcălelile. Se angajase prezentator la radio, unde vocea lui cu accent de țaran isteț (bine imitată pe discul Electrecord de actorul

Dumitru Furdui) dădea mișto în emisiunea „La zi în agricultură”. Îi venea mânășă postul, mai ales primăvara și la început de toamnă, când trebuia să anunțe suprafața arabilă însămânțată și – mai țineți minte ? – producțiile la hectar. Doamne, ce păcăleli pline de tupeu mai trăgea naivilor ascultători posesori de *Glorii* și *Albatroși* cu tranzistori și baterii *Elba* ! Tândală, la rândul lui, se angajase sculer-matrișer într-un combinat mamut și energofag, la mare modă într-o vreme, unde, chiar dacă se moșmondea toată ziua la mai nimic, treaba mergea, chenzina curgea, țara tândălea ...

Ei, dar au venit alte vremuri, parcă din senin au apărut, și, chiar dacă lucrurile – prin părțile lor esențiale, cică – au rămas comparabile, cu alea de demult, unele chestii se transformă dureros de tare. De pildă, numărul de păcălici. Băi, frate, ăștia au apărut ca din pământ, și cu niște poante în ei, de te lăsau cu buza umflată oricât de trecut prin ciur și prin dârmon te credeai. Doreai să îți depui banii în vreo bancă serioasă, ca să faci pui, te trezeai că zburau puii cu tot cu bancă înainte să le crească penele și cu mult înainte de perioada de migrație. Voiai să schimbi niște valută ... pac ! picai de fazan de numa', iar păcălitorul dispărea cum a dispărut dropia din fauna țării. Mergeai la vot ca omu', să-i alegi pe ăia care să stea de șase cât timp tu să poți încerca să-ți păcălești pofta de democrație cu una-alta, ce găseai la îndemână, și hop! te aflai păcălit de-ți venea să râzi singur de naivitatea ta, asta dacă nu te-ar fi înecat în piept amăreala deziluziei. Iar cu tândăleala ... era omniprezentă, se tândălea peste tot, de la ghișeul funcționarului puturos și impertinent, la fabricile falimentare, de la marșul economiei spre înalte culmi de progres la reforma structurală care bătea pasul pe loc mai ceva ca un călușar conștiincios.

În aceste condiții, personajele noastre au constatat cum însăși substanța lor definitorie se dizolvă în mulțimea de imitații credibile ce le parazita faima, altădată inegalabilă și savuroasă. Au fost momente când au vrut să emigreze, momente pline ba de vameși suspicioși dar intransigenți, care nu se lăsau pă-

căliți de promisiunea că vor fi mituiți la întoarcerea în țară, ba de polițiști occidentali suspicioși dar oripilați de tândăleala practică pe la colțuri de bulevard, cu mâna întinsă și – culmea – insensibili la mită. Ba de patriotism. Că ce altă scuză să găsești ...

În acele momente de triste deziluzii, personajele noastre au părut că evadează din realitate, trecând în legendă. Unii i-au plâns, agățați încă în senzația atât de plăcută dată de lectura giumbușlucurilor lor faimoase, în care morala era întotdeauna sănătoasă și mobilizatoare. Alții au spus că au murit – Doamne ferește ! Flăcăi în putere, plini de seva atâtor semeni croiți după chipul și asemănarea lor, cum să moară ? Bine, bine, veți spune, ceva tot li s-a întâmplat de nu-i mai vezi pe nicăieri, de nu mai auzi ecoul distinct al faptelor lor niciunde, nici măcar în bancurile deșertate la una mică, în spatele blocului, la non-stop.

Aflați de la mine, dragilor, s-au reprofilat. Au aderat la concepte moderne, au conștientizat că lumea este mai largă decât cercul strâmt al ciocoilor – vechi și noi – și parveniților buni de încondeiat, că se vorbește acum de NATO, de UE, de pregătiri pentru aderare, de viitor luminos ca membru cu drepturi depline, de legislație comunitară, de termene și standarde inflexibile ... Așa că șiau schimbat numele și au ajuns, grație abilităților fenomenale de care niciodată nu ne-au permis să ne îndoim, funcționari înalți pe la Guvern, în lumea aia aparte, aproape legendară pentru omul de rând, universul ăla intangibil plin de boieri numiți, pe stil nou, baroni, întocmai ca universul rural în care – vă mai amintiți, nu-i așa ? – sâmburele existenței lor a prins a încolți sub pana măiastră a unuia, **Dulfu**, parcă ...

Cum se cheamă acum cele două simpatice personaje, cei doi potlogari sugubeți, mari maeștri în păcăleli și tândăleli inegalabile ? Ia, uite, că-mi pareți simpatici, vă dezvălui un secret. Acuma, celor doi, li se zice, simplu, **Spoială** și **Scofală**. Și, dacă vreți părerea mea, sunt la fel de neastâmpărați și de sprintari ca odinioară. Doar atât, că la poantele lor hazlii, dar și ridicele pe ici, pe colo, râd alții ...

PĂCALĂ – FENOMEN AL NATURII (UMANE?)

Angela-Monica JUCAN

Nu azi, nici ieri, hei! De-atuncea, ap-a curs pe Olt cam multă!

Multă, dar liniștită. Norii, însă, se îngrămădesc, la un moment dat, deasupra „ei”.

*Într-o zi, bătrânu-și cheamă fiii lângă pat: - Mi-e rău!
Mi-a venit pesemne ceasul... Rămâneți cu Dumnezeu!
[...]
După ani de străduințe, doar o vacă mi-e averea.
Stăpâniți-o pe Joiana, voi, băieți, când n-oi mai fi:
Între voi, ca frați d-un tată, împărțiți-o cum veți ști!
Zise, și vroia nainte să-și urmeze cuvântarea.
Nemiloasa moarte însă i-a curmat pe veci suflarea.*

Începe să plouă cu griji. Joiana trebuie împărțită.

Între dânșii cum să-mpartă, trei feciori, o biată vacă?

Deci vita trebuie „împărțită” doar unuia dintre frați; alegerea o va face ea; frații vor concura între ei pentru a intra în grațiile rumegătoarei. Apare, ca surplus al grijilor izvorâte firesc, din cotidian, preocuparea pentru construirea unui grajd atractiv pentru dobitoc.

*A intrat pe poartă-n curte. Ei, acu-i acu, măi nene!
Peste cine-o da norocul? Frații, muți, privesc la ea.*

Grajdul lui Păcală - mai mult un umbrar improvizat din *ramuri tinere-nfrunzite* - se dovedește performant din punctul de vedere al erbivorei, dar, pentru Păcală, a avea în proprietate un animal înseamnă multă „zoală”: încă o aversă de dificultăți.

*Scoală-te din somn, băiete, când de ziuă s-a crăpat,
Du la iarbă pe Joiana, să ți-o duci la adăpat!...
Uite-o! Vrea să intre-n holdă... n-o lăsa la grâu... aleargă!
Noaptea: vezi, din bătătură, vrun om rău să nu ți-o șteargă!*

Păcală scapă de vacă vânzând-o unui stejar dintr-o pădure, dar vânzarea se face *pe așteptare*, ceea ce-nseamnă a bate câteva drumuri.

*Va să zică, nici acuma n-ai parale? Marți? Tot marți?!
[...]
Marțea următoare însă, când s-a dus din nou să-i ceară,
Scaaarți! Făcu din nou stejarul.
- Cum?... nici astăzi?... marți vrei, iară?*

Găsirea comorii întetește precipitațiile sub formă de probleme. Banii trebuie și ei împărțiți, trebuie împrumutată o baniță, trebuie scăpat de spionajul popii, apoi de sancțiunea juridică pentru „ocazionarea” înecului acestuia.

*Frații cei mari înlemniră: - Am pățit-o, frățioare!
Mâni, la ziuă... lume!... zarvă... Unde să-l ascundem oare?
Toată lumea o să creadă cum că noi l-am omorât.
Vezi ce făptuiși, băiete? Vai, în ce foc ne-ai vârat!*

Aportul suplimentar de griji față de cele curente determină revărsarea „râului” Păcală (la început, împreună cu frații) peste ținuturile din jur.

Și s-au dus... p-aci încolo... „Bun rămas, ogradă, casă!”

Păcală va „inunda” întâi gospodăria altui popă:

*Dar el nici că-i mai ascultă. Iese-n drum și, hai, nainte!
Iată-mi-l la popa-n curte [...],*

unde va pricinui, ca o stihie veritabilă, pagube materiale (turma de capre, boii) și pierderi afective (preoteasa, soacra, copilul – lăsați, toți, *fără de suflare*). Structura terenului (care e popa...) a fost mai „argiloasă”, adică impermeabilă, apa (Păcală) stagnând destul de mult în această ogradă fertilizată abia cu cei trei saci de făină (porumb, grâu, secară) procurați de la „Moara Dracilor” și cu sămânța slovei câtorva cărți bisericești, din care, însă, Dulfu nu lasă să se înțeleagă că ar fi încolțit ceva în spiritul popii...

„Viitura” năpădește apoi un drum străbătut de un alai de nuntași. Aici atmosfera e mai caldă, ca la nuntă (multe grade... alcoolice), și surplusul de apă se evaporă repede. „Valul” a produs puține stricăciuni (mai mult în dispoziția nuntașilor trimiși la cules de ouă din copaci). Pentru mireasă, puhoiul a fost chiar benefic, ea scăpând, luată de „apă”, de un mariaj pe care nu-l dorea. Sentimentele mirelui la constatarea substituției mireasă-țap nici nu mai sunt analizate, scriitorul considerând, probabil, calamitatea - minoră.

După ce Păcală (asociat cu Tândală) va potopi câteva sate (nici o tragedie: locuite de proști), se va însura, adunându-se la casa lui, dar, la scurt timp, se va revărsa și din matca vieții conjugale, infiltrându-se în menajul lui Stancu. Infiltrarea va fi nedorită de nevasta acestuia, din cauză că va duce la degradarea relației ei extraconjugale (distrugerea „coeziunii” legăturii cu morarul, plus „ciuperchi”, plus „mușegaiuri” pe “zidul” acestei relații).

Revărsarea va ajunge mai apoi până în curtea unui boier, unde va bălți mai mult timp, efectul fiind devastator pentru stăpân, din cauza fenomenului de mlăștinire. Cu mare cheltuială și după multe pagube suferite, boierul va reuși să asaneze „mlaștina”, scăpând de Păcală.

După o vreme, Păcală se restrânge din nou în valea lui.

*El intră-n ograda plină de scaieți și de urzici,
Se-odihni pe prispa veche: „Bine că mă văd aici!
O să-mi dreg cocioaba asta, am să mă așez în ea
Și lăsând în pace lumea, de-ale mele mi-oi vedea”.*

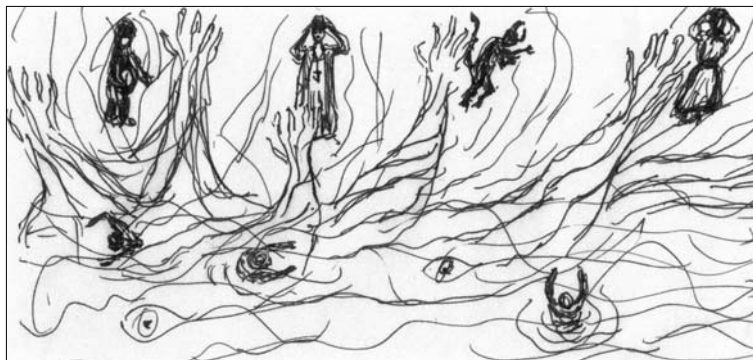
Acum are rol irigator.

*Cam așa, tot timpul verii, își păștea azi pe livadă,
Mâine-n luncă – vițelușa, mare mai curând s-o vadă
Și-a crescut văzând cu ochii hoțomanca de vițea,
Peste doi, trei ani, Păcală, ce mai văcușoar-avea!*

Începe din nou să plouă ca din cofă cu probleme. Invidia consătenilor e ca o rupere de nori. Râul se revarsă în altă bățătură, unde îneacă relele moravuri ale unei alte (oarecare) neveste. Prăpădul atinge curând gospodăriile unui sat întreg, din care nu scapă decât exemplarele feminine. Dar se face repede timp frumos și râul reintră - pare-se, definitiv - în albie.

În bogata-i locuință, [Păcală] mulți ani, vesel, a trăit.

Dragi cititori, aceasta a fost o fantezie. Păcală **nu este** o apă curgătoare căreia i-au crescut cotele. El este doar **asemenea** ei. Acest *homo viator* care devastează lumea nu este transformat de lumea pe care o străbate. Din contră, **el** lasă dără pe unde trece, are putere de eroziune, modelând cele mai dure roci (sau... cele mai inflexibile mentalități!). Nu este el un râu, dar, astrologic, Păcală trebuie să fie dintr-o zodie guvernată de apă. Un Păcală mineral e prea extravagant. Dar o energie stihială personificată e o idee mai moderată, plauzibilă, în care Păcală pare să-și chiar găsească „realitatea”. Într-un rol comparabil cu un **fenomen al naturii**, Păcală e un butoi (uneori **părând** chiar că-i lipsește o doagă) plin de **forțe ale naturii** (umane?).

“Acaparare”

Grafică de Mara Pop